

24907

libbion

**Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΣΤΗΝ
ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑ**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΥΣΙΝΙΔΗΣ**

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ ΛΙΔΙΑΝ
Καθηγήτρια Εφαρμογών**

Πτυχιακή για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία
από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής
Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού
Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα Ιανουάριος 1998

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2407
----------------------	------

Το όνειρο της μικρής
Τσιγγάνας

"Βρισκόμουν", λέει, "στην πύλη. Περπατούσα στον κεντρικό δρόμο. Όλα ήταν ήσυχα. Ξαφνικά πετάχτηκαν μικροστά μου κάτι σκυλιά. Μεγάλα σκυλιά ήταν, θεόρατα. Με πήραν στο κυνηγητό. Ύστερα, ήρθαν οι άνθρωποι. Εγώ χάρηκα. "Τώρα θα με σώσουν", σκέφτηκα. Στάθηκα. Τα σκυλιά στάθηκαν κι αυτά. Γρύλιζαν και μου 'δειχναν τα δόντια τους. "Μαζέψτε τα σκυλιά", φώναξα. Οι άνθρωποι κοδύνησαν το κεφάλι. Έσκυφαν και πήραν πέτρες. Άρχισαν να πετροβολάν. "Όχι τα σκυλιά. Εμένα πετροβολούσαν. "Φύγε, φύγε", φώναζαν. "Δε σε θέλουμε, φύγε" ". (Μαροβλα Κλιάφα, 1980).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
(Ιστορική Αναδρομή)	
Μια Ιστορία διωγμών και συνεχούς περιπλάνησης.....	6
Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ.....	9

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑ

Οι τσιγγάνοι και τα γράμματα.....	(16)
Το Δικαίωμα των μικρών Ρομ στην εκπαίδευση και οι διακρίσεις σε βάρος τους.....	(17)
ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ -ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ.....	(19)
1. Η ΝΕΛΕ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ.....	20
1.1 Έρευνα-Μελέτη για την Εκπαίδευση των Τσιγγάνων στην Κ.Αχαΐα.....	22
1.2 Το Έργο της ΝΕΛΕ στην Κ.Αχαΐα Συνέντευξη με τον υπεύθυνο των εκεί προγραμμάτων κ ^ο Μπρακατσέλο.....	24
1.2.1 Σχεδιασμός των προγραμμάτων και η υλοποίησή τους.....	28
1.2.2 Μελλοντικοί Στόχοι.....	(28)
1.3 Συνέντευξη Εκπαιδευτικών Προγράμματος ΝΕΛΕ.....	29
1.3.1 Εορταστικές Εκδηλώσεις Τσιγγανοπαίδων που Συμμετέχουν στο πρόγραμμα.....	(30)
1.3.2 Συνέντευξη με την Κοινωνική Λειτουργό.....	(30)
1.4 Συνέντευξη από το Διευθυντή του 2 ^{ου} Δημοτικού Σχολείου και τον Πρόεδρο του Συλλόγου Γονέων & Κηδεμόνων.....	31
2. Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΑ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΟΥΛΑ.....	36
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΑΙΔΩΝ.....	37

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
 ΑΠΟΦΕΙΣ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑΣ

Ο καιρός των τσιγγάνων δεν ήρθε ακόμα.....	40
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ.....	42
1. ΜΘΡΦΩΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ"	
Συνέντευξη από τον πρόεδρο του κ ^ο Χηνά.....	43
1.1 Μελλοντικοί Στόχοι του Συλλόγου "Παναγιτσα".....	48
1.2 Συνέντευξη με τον Αντιδήμαρχο της Κ.Αχαΐας κ ^ο Γκότση(α) και τον πρώην Δήμαρχο κ ^ο Καράμπελα.....	48
1.3 Συνέντευξη από Άλλους Φορείς.....	51
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ (ΓΕΝΙΚΕΥΣΕΙΣ).....	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	64-65

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

"Αν στο Ζεφύρι δεν ... κοιμόντουσαν μαζί με τα ποντίκια και στην Αγ. Βαρβάρα δεν υπήρχε ο Κεραυνός, αν η φωνή του Αγγελόπουλου δεν είχε γίνει τόσο διάσημη και το τραγούδι των τσιγγάνων δεν είχε μιλήσει στην καρδιά μας, αν δεν είχε δολοφονηθεί ο Μαρσελίνο και δεν του αφιέρωναν ένα φεστιβάλ μουσικής, σχεδόν για όλους μας, οι τσιγγάνοι θα ζούσαν στην ανυπαρξία..." (Ελεύθερος Τύπος 30-12-84, σελ. 32)

"Γιατί η Ελληνική κοινωνία αντιμετωπίζει όποια τους μελαφούς "ξένους", οι οποίοι μιλούν γι'αυτούς μια ακαταλαβίστικη γλώσσα και μένουν στα τσαντάρια, καταδικάζοντάς τους εξ αρχής να συρρικνώσουν τη ζωή τους στο περιθώριο της δικής της ύπαρξης. Αποτέλεσμα: Εκατό με διακόσες χιλιάδες άνθρωποι - τόσο υπολογίζονται οι τσιγγάνοι σήμερα στην Ελλάδα - ζουν στο περιθώριο των δέκα εκατομμυρίων Ελλήνων, διασπαρμένοι σε όλη τη χώρα αλλοθ' μόνιμα εγκαταστημένοι, αλλοθ' ημινομάδες και νομάδες στη συντριπτική τους πλειοψηφία, αναλφάβητοι και πολίτες γ'κατηγορίας. Ευτυχώς την τελευταία δεκαετία κάποιοι άνθρωποι κατάλαβαν ότι η ιδιόρρυθμη τσιγγάνικη κοινότητα είναι πρόθυμη να σπάσει το γκέτο, να κόψει (με το μαχαίρι) το γυρολόϊ και το χορευτικό σόου της αρκούδας, να καθίσει στα θρανία και να ενταχθεί δυναμικά στην Ελληνική κοινωνία. Υπό ένα και μόνο όρο, να σεβαστούμε κι εμείς τη διατήρηση της αυτοτέλειάς τους ως ομάδας, τα ήθη, τα έθιμα, το τρόπο ζωής τους!" (Ελεύθερος Τύπος 30-12-84, σελ. 32)

Τό κοινωνικό φαινόμενο των τσιγγάνων ή του χιλιάδες ψυχές ζουν στο περιθώριο και αντιμετωπίζουν την καχυποψία μας, έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης και έρευνας όχι μόνο των υπεύθυνων φορέων αλλά και ανθρωπιστικών σχολών (παιδαγωγικό τμήμα, κοινωνική εργασία κ.λ.π). Ο δρόμος όμως προς τη σωστή προσέγγιση και αντιμετώπιση του προβλήματος είναι μακρύς και γεμάτος με πολλές δυσκολίες. Αυτό γιατί, δεν αρκεί μόνο η ευαισθητοποίησή μας, αλλά και η ενεργός δράση μας προς την κατεύθυνση αυτή.

Ένα ακόμη εμπόδιο που αποτελεί τροχοπέδη στην εξυγίανση των σχέσεων

μας με όλους εκείνους που είναι διαφορετικοί από εμάς, είναι ο ρατσισμός και η καχυποψία που μας διακατέχει. Η κοινωνική αδικία και οι διακρίσεις απέναντι στο διαφορετικό, δεν χτυπούν απλά την πόρτα μας, αλλά έχουν περάσει το κατώφλι μας. Έχουν περάσει μέσα μας χωρίς καν να το αντιληφθούμε. Λέμε ανέκδοτα και γελάμε ανυποφύλαστοι, τάχα για τους Αλβανούς, Πόντιους γόφτους κ.λ.π. συνεισφέροντας ίσως το οβολό μας σε μια τέτοια ρατσιστική πρακτική.

Ακούμε για τους ξένους, τους άλλους, τους διαφορετικούς. Δεν μπαίνουμε πολλές φορές στο κόπο να κάνουμε το πιο απλό, δημιουργικό και ανθρώπινο. Να τους γνωρίσουμε, να μάθουμε γι' αυτούς, να τους αγγίξουμε. Και τότε πραγματικά διαπιστώνουμε με έκπληξη πόσο πολύ μοιάζουμε, πόσο ίδιοι είμαστε, πόσο κοντά μπορούμε να'ρθουμε, όχι έστω από αλτρουϊστική διάθεση, αλλά και για το κοινό. Χιλιοειπωμένα βέβαια πράγματα, χιλιοτραγουδισμένα και στα Μ.Μ.Ε παραδομένα για μαζική κατανάλωση. Δεν θέλουμε να μιλήσουμε για αυτά. Θέλουμε να πούμε μόνο γι' αυτά που ζήσαμε και βιώσαμε, ερχόμενοι σε επαφή με αυτούς τους ανθρώπους (τσιγγάνους), δίνοντας τη δυνατότητα στους εαυτούς μας να γνωρίσουμε μια πλευρά τους άγνωστη για μας.

Η επαφή με τους τσιγγάνους και τους φορείς της πόλης της Κάτω Αχαΐας, που αποτελεί, ένα από τα σπουδαιότερα κέντρα υποδοχής και διαμονής των τσιγγάνων, μας έδωσε τη δυνατότητα σαν σπουδαστές, να αντιληφθούμε έστω και αμυδρά, τον τρόπο ζωής τους και τα προβλήματά τους, που δημιουργούνται από τη συμβίωσή τους με τους άλλους κατοίκους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

-- Ιστορική Αναδρομή

Μια Ιστορία διωγμών και συνεχούς περιπλάνησης.

Είναι αλήθεια ότι για την πλατιά κοινή γνώμη η αρχική καταγωγή των τσιγγάνων είναι άγνωστη. "Ωστόσο η γλωσσολογική και ιστορική επιστήμη έδωσαν ήδη από τον 19^ο αιώνα την απάντηση. Όλες οι εθνολογικές ομάδες που λέγονται τσιγγάνοι (ή Γύφτοι, ή Κιτσιβελλοί ή Τουρκόγυφτοι) κατάγονται από τη Β.Α Ινδία από την οποία εκδιώχτηκαν κατά τον 8^ο αιώνα μ.χ. εξαιτίας των μουσουλμανικών επιδρομών στις περιοχές αυτές. Έτσι από το 9^ο ως και τον 11^ο αιώνα διασχίζουν την Μέση Ανατολή και μπαίνουν στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία βασικά από δύο δρόμους, από την Αίγυπτο με τα καράβια των Σαρακινών και από την Αρμενία.

Στην Ελλάδα η πρώτη ομάδα Τσιγγάνων εντοπίζεται στην Κρήτη το 1323, ενώ υπάρχουν αναφορές για την ύπαρξη τσιγγάνικων ομάδων το 1350 στην Πελοπόννησο, στις περιοχές της Μεθώνης και του Ναυπλίου. Στον ίδιο αιώνα το 1360 αναφέρονται στη Βυζαντινή Ιστορία, ενώ γίνεται και η πρώτη αναφορά στο φέουδο Αθιγγάνων στην Κέρκυρα. Η Ελλάδα υπήρξε ένας βασικός σταθμός για τη διασπορά των τσιγγάνων στην Ευρώπη και ένας τόπος διαμονής, όπου δεν παρατηρήθηκαν διωγμοί, θάνατώσεις ή νομοθετικές απαγορεύσεις, σε σχέση με γλώσσα και την κουλτούρα τους." (Ντούσας, 1995, σελ.8)

"Από τότε και μέχρι τον 19^ο αιώνα, δεν υπάρχουν γνωστές ελληνικές πηγές, ενώ αντίθετα έχουμε στοιχεία από τη Γουμανία και την Κεντρική και Δυτική Ευρώπη. Η άφιξη κατά περιόδους, ομάδων, ινδικής καταγωγής στις διάφορες Ευρωπαϊκές - και όχι μόνον - χώρες, είχε σαν αποτέλεσμα οι τσιγγάνικες ομάδες να διαφοροποιηθούν στη γλώσσα και στην κουλτούρα, αποτελώντας ένα μωσαϊκό από διαφορετικές ομάδες... Από την πρώτη τους, πάντως, εμφάνιση στην Ευρώπη, αντιμετώπιστηκαν με προκατάληψη και καχυποψία. Όλοι οι λαοί της Ευρώπης θέσπισαν αυστηρή νομοθεσία κατά των τσιγγάνων (κρέμασμα, ακρωτηριασμό, κ.λ.π), που με το πέρασμα του χρόνου γινόταν ολοένα και σκληρότερη. Απαγορεύσεις, διωγμοί, εκτελέσεις από την ιερά εξέταση, κάτεργα και

εξορία στις αποικίες, ήταν η συνήθης τακτική της "πολιτισμένης" Ευρώπης απέναντι στον τσιγγάνικο πληθυσμό. Αποκορύφωμα; Η γενοκτονία που έκανε το Γ' Ράιχ, αφανίζοντας ένα τέταρτο του εκατομμυρίου τσιγγάνους. Ακόμη και μετά την κατάργηση της δουλοπαροικίας, η γκετοποίηση των τσιγγάνων συνεχίζεται. Η προκατάληψη απέναντί τους είναι βαθιά ριζωμένη. Εξαίρεση στη σκληρή αντιμετώπισή τους αποτέλεσε η αυτοκράτειρα της Αυστροουγγαρίας Μαρία Θηρεσία, που εφάρμοσε μια πολιτική κινήτρων (εγκατάσταση, μόρφωση, εργασία), με προφανή όμως σκοπό, την ενσωμάτωση και αφομοίωσή τους στον εθνικό κορμό. (Ελεύθερος Τύπος, 30-12-94 σελ. 33).

"Σήμερα, τα στατιστικά στοιχεία για τον πληθυσμό των τσιγγάνων είναι ελλιπή. Υπολογίζεται, πάντως, ότι σε όλο τον κόσμο ζουν περίπου 12-15 εκατομμύρια τσιγγάνοι. Ο ακριβής αριθμός των τσιγγάνων στην Ελλάδα, δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί, καθώς δεν υπάρχουν στατιστικές που να οδηγούν σε συγκεκριμένες εκτιμήσεις. Υπολογίζονται στις 150.000 με 200.000, ενώ μερικοί σύλλογοι τσιγγάνων, αναφέρουν μεγαλύτερους αριθμούς για το συνολικό πληθυσμό τους.

Οι περισσότεροι, είναι μόνιμα εγκατεστημένοι, ενώ αρκετοί ζουν ως ημινομάδες και νομάδες. Οι τσιγγάνοι της Ελλάδας, ανήκουν στους RROMA, με αρκετές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Ωστόσο, χαρακτηρίζονται για ορισμένα κοινά και ζωτικά στοιχεία, της κουλτούρας τους, που διατηρούνται και αναπαράγονται από γενιά σε γενιά.

Δεν υπάρχει ουσιαστικά καμιά διαφορά μεταξύ Τσιγγάνων, Γύφτων, Κατσιβέλλων και Τουρκογύφτων. Όλοι ανήκουν στο (προ)έθνος των RROMA (=ROMA). Ρομά αυτοαποκαλούνται. Όλοι οι τσιγγάνοι ή αλλιώς γύφτοι της Ελλάδας και σχεδόν όλοι οι τσιγγάνοι του κόσμου.

Η σύγχυση προέκυψε τους πρώτους αιώνες της δεύτερης χιλιετίας, όταν τόσο οι ξένοι περιηγητές, όσο και οι εκεί ντόπιοι πληθυσμοί ονόμασαν τους μελαφούς Ρομά Αιγύπτιους (Γύφτους), επειδή ζούσαν έξω από τα τείχη της Μεθώνης (του Ν. Μεσσηνίας) σε μια περιοχή που ονομαζόταν Μικρή Αίγυπτος, λόγω του εύφορου εδάφους. Ενώ το όνομα τσιγγάνοι, το έδωσαν οι Λόγιοι και ιδιαίτερα οι κληρικοί του Βυζαντίου, που ταύτισαν ανιστόρητα και με ρατσ

στική κακία τους Ρομά με τους Αθίγγανους (μια Χριστιανική αίρεση, την οποία τόσο η Εκκλησία όσο και το κράτος είχαν διαλάβει στους προηγούμενους αιώνες. Την δε ονομασία Κατσίβελλος, την έδωσαν κυρίως οι Έλληνες της Θράκης στους Ρομά. Η λέξη προέρχεται από την Ιταλική γλώσσα και σημαίνει φάλος, άθλιος, κακός. Το 1971 έγινε το 1^ο Διεθνές Συνέδριο των Ρομά και δημιουργήσαν τη Διεθνή Ένωση Ρομάνι, ενώ το 1979 ο ΟΗΕ παραχώρησε συμβουλευτικό ρόλο σε αυτή". (Ντοβσας . . 1995, σελ.9).-

~~~~~

~~~~~

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

A. Οικογένεια.

"Η ιδρυτική πράξη της τσιγγάνικης οικογένειας, όπως κι αυτή των Ελλήνων είναι ο γάμος. Αν όμως για μας υπάρχει μόνο ο θρησκευτικός ή ο πολιτικός γάμος, για τους τσιγγάνους υπάρχει και ο εθιμικός, παραδοσιακός γάμος. Με το γάμο θα δικαιωνισθεί η τσιγγάνικη παράδοση και από βιολογική άποψη αλλά και από κοινωνική.

Στους τσιγγάνους, κυριαρχεί η ενδογαμία και μάλιστα σε πολύ νεαρή ηλικία. Ο τσιγγάνικος εθιμικός γάμος γίνεται με τα δικά τους έθιμα και φυσικά χωρίς εκκλησία και καπλό. Ωστόσο, μιας και τα τελευταία 15 χρόνια, το 85% των τσιγγάνων είναι πολιτογραφημένο σε δήμους και κοινότητες, τελούν και το χριστιανικό γάμο ή το μουσουλμανικό (το 15% των Ρομά, κυρίως της Θράκης.) Στους νομάδες ή τους πρόσφατα εγκαταστημένους τσιγγάνους, η επιλογή του γαμπρού ή της νύφης, είναι κυρίως θέμα του παππού ή των γονιών της κάθε οικογένειας. Αν όμως και η πατριαρχική θέλησή τους, είναι διαταγή δεν είναι λίγες και οι φορές που η αγάπη των δυο νέων, τους οδηγεί στην απαγωγή, κλέβονται και κοιμούνται μια νύχτα μαζί. Με την πράξη αυτή νομιμοποιείται κοινωνικά η απόφασή τους να ζήσουν με το άτομο που θέλουν.

Έτσι η τσιγγανοπούλα θα παντρευτεί στα 13 με 15 της χρόνια, το δε τσιγγανόπουλο στα 15 με 18 του χρόνια κι όπως προαναφέραμε σπάνια χρησιμοποιούν το αναφέρτερο δικαίωμά τους να επιλέξουν τα ίδια τη σύζυγο ή το σύζυγό τους και το πότε θα παντρευτούν. Εδώ η νύφη οφείλει να'ναι παρθένα ειδικά ο χωρισμός προβάλλει σαν αναπόφευκτη κοινωνική λύση. Η δε ενδογαμία, δηλ. ο γάμος μεταξύ συγγενικών προσώπων, συναντιέται συχνά. Μέσα στην πατριαρχική δομή της οικογένειας, ο ρόλος της γυναίκας είναι πολύ σημαντικός, σε όλους τους τομείς της τσιγγάνικης ζωής." (Ντούσας, 1995, σελ. 111)

B. Πολιτισμός.

"Ο τσιγγάνικος πολιτισμός, εκδηλώνει τις διαφορετικότητές του, σε διάφορους τομείς της δημιουργικότητάς τους. Ένα από τα όργανα, που είναι

ταυτόχρονα και μέσο επικοινωνίας και πολιτισμού, η γλώσσα πίζει το δικό της ρόλο μέσα στις κοινότητες των τσιγγάνων. Μέχρι σήμερα, βέβαια η τσιγγάνικη γλώσσα είναι βασικά προφορική. Οι τσιγγάνοι στην Ελλάδα στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι δίγλωσσοι. Μιλούν τις διαλέκτους της ινδοευρωπαϊκής γλώσσας, ρομάνι και τα ελληνικά, ενώ οι τσιγγάνοι της Θράκης μιλούν και την κουρκική". (Πουλή-Κορρέ, 1990, σελ. 17)

" Η ρομάνι είναι γλώσσα προφορική, κλούσια και ευέλικτη, με συζυγίες ρημάτων, ενώ έχει πολύπλοκες κλίσεις για τα ουσιαστικά, έχοντας υποστεί επιδράσεις από την ελληνική, φέρνοντας τη σφραγίδα και των περιπλανήσεών τους και στις 5 ημερές του κλανήτη μας.

Η τσιγγάνικη γλώσσα αποτελεί επίσης σημαντικό κριτήριο, για την ταυτότητα κάποιου και την κατάταξή του σε κάποια τσιγγάνικη ομάδα.

Στο τομέα της ηθικής, οι γκετοποιημένοι Ρομά, είναι διαφορετικοί ως προς την προσέγγισή τους. Έχουν δικό τους σύστημα αξιών και κανόνων. Είναι αποτέλεσμα της ανάγκης για επιβίωση μέσα σε μια εχθρική κοινωνία που τους διώχνει και τους απορρίπτει. Έτσι το αίσθημα και η κοινωνική πράξη της αλληλεγγύης μεταξύ των μελών του γένους και της φάρας, που αποτελεί και μια συστατική κοινωνική υποχρέωση του κάθε τσιγγάνου, έρχεται σαν απάντηση στην ανάγκη τους να αντιμετωπίσουν το ρατσιστικό κράτος, τους αντιτσιγγανιστές των ΟΤΑ και των τοπικών κοινωνιών. Δεν είναι λίγες και οι φορές που η έμπρακτη αλληλεγγύη παίρνει και τη μορφή βεντέτας, αφού δεν έχουν καμιά εμπιστοσύνη στο αντιτσιγγάνικο κράτος. Στον τομέα της προφορικής φιλολογίας τους οργιάζουν οι μύθοι, τα παραμύθια, οι διάφορες θρησκευτικές δοξασίες και δεισιδαιμονίες.

Πιστεύουν στα φαντάσματα (που οι φυχιές των νεκρών τις αποτελούν οι οπότες επιστρέφουν), στις νεράϊδες, και στο κακό μάτι. Ενώ οι γονείς και οι παπποί λένε παραμύθια τσιγγάνικα στα παιδιά και τα εγγόνια τους.

Στο χώρο της μουσικής ως οργανοπαίχτες και τραγουδιστές έχουν από αιώνες τώρα, μια διαχρονική παρουσία. Δεν διατήρησαν μόνο την ελληνική δημοτική μουσική, αλλά διέδωσαν και το δικό τους χρώμα και τόνο στη μουσική και τα τραγούδια τους." (Πουλή -Κορρέ, 1990, σελ. 17)

"Στο πεδίο της πολιτικής, κύρια οι νομάδες και οι πρόσφατα γκετοποι-

ημένοι τσιγγάνοι, έχουν μεσα στις κοινότητες τους δικό τους σύστημα διακυβέρνησης. Μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες εκλέγουν τον αρχηγό της κοινότητας Ρομά. Έχουν το συμβούλιο των γερόντων, που είναι οι αρχηγοί των ευρείων οικογενειών. Αν και νομικά ο αρχηγός της τσιγγάνικης κοινότητας δεν έχει καμμία ισχύ, ωστόσο αυτός την αντιπροσωπεύει προς τα έξω, προς τις κρατικές ή δημοτικές αρχές και σε αυτόν συνήθως απευθύνονται οι εν λόγω αρχές." (Μαρία Πουλή-Κορρέ, 1990, σελ. 17-18).

"Στον τομέα της τεχνολογίας και των επιστημών, οι τσιγγάνικες μικροκοινωνίες ζουν κυριολεκτικά σε συνθήκες τεχνολογικού και επιστημονικού ακαρχαΐντ. Ο καταμερισμός της εργασίας τους, είναι βασανιστικά στενός και αποτελεί εκδήλωση φυλετικού επαγγελματικού διαχωρισμού.

Δεν έχουν ένα θρήσκευμα. Στην Ελλάδα είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι ή Μουσουλμάνοι. Διατηρούν ιδιαίτερα έθιμα και δοξασίες. Είναι θρήσκοι και οι Χριστιανοί δίνουν ιδιαίτερη σημασία στο γιορτασμό του Δεκαπενταύγουστου. (Μαρία Πουλή-Κορρέ, 1990, σελ. 18).

Γ. Εκπαίδευση

"Η μετάδοση της κουλτούρας και η επαγγελματική κατάρτιση των νέων είναι στα χέρια της οικογένειας. Το σχολείο ως θεσμός, δεν έχει παράδοση στη τσιγγάνικη κοινωνία. Η μετάδοση των γνώσεων γίνεται στα πλαίσια της οικογένειας, προφορικά και δεν υπάρχει καμμία σύνδεση μεταξύ σχολικής και κοινωνικής επιτυχίας. Καθώς η τσιγγάνικη γλώσσα είναι προφορική, η γραφή και η ανάγνωση είναι ξένα για τους τσιγγάνους.

Το σχολείο με τη σημερινή δομή του, δεν είναι ελκυστικό για τους τσιγγάνους, καθώς δεν λαμβάνει υπόψη του, τις μετακινήσεις τους και τις πολιτισμικές τους ιδιαιτερότητες, στην κατάρτιση του αναλυτικού προγράμματος, στη μέθοδο μάθησης, στην προετοιμασία των άλλων μαθητών. Επιπλέον το επίσημο κράτος που δεν λαμβάνει υπόψη του τις ιδιαιτερότητές τους, σημαίνει για τους τσιγγάνους μαθητές του και μια διάσταση προτύπων-αξιών, μεταξύ τσιγγάνικης και μη τσιγγάνικης κουλτούρας.

Το ποσοστό των αναλφάβητων στους τσιγγάνους είναι μεγάλο, ιδιαίτερα στις μεγάλες ηλικίες, στις γυναίκες και στους νομάδες ή ημινομάδες. Συνή-

θως παρακολουθούν για μικρά και άτακτα χρονικά διαστήματα στις πρώτες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε μικρό ποσοστό, παρακολουθούν τη δευτεροβάθμια και είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις παρακολούθησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης" (Ντούσας, 1991, σελ. 7).

Δ. Απασχόληση.

" Τα επαγγέλματά τους πρέπει να τα δει κανείς κάτω από το πρίσμα των σχέσεων τσιγγάνων-μη τσιγγάνων. Θεωρείται θεμιτό, να βγάζουν χρήματα από τους μη τσιγγάνους, ενώ μεταξύ τους υπάρχει αλληλοβοήθεια και αλληλοπροστήριξη. Στα τσιγγάνικα επαγγέλματα δυο στοιχεία κυριαρχούν: ο νομαδισμός και η αυτοαπασχόληση. Και τα δυο αυτά στοιχεία τους δίνουν το αίσθημα της ανεξαρτησίας απέναντι στους μη τσιγγάνους, ενώ συγχρόνως τους κάνουν πιο ευέλικτους και εύκολα προσαρμόσιμους στις εκάστοτε συνθήκες της αγοράς.

Ασχολούνται με το εμπόριο, κυρίως το γυρολογικό (το οποίο προσαρμόζουν στις συνθήκες της αγοράς). Είναι παλιατζήδες, ζωέμποροι, πουλούν φρούτα και λαχανικά, είναι οργανοπαίχτες, είναι εποχιακοί εργάτες γης. Οι παραδοσιακές απασχολήσεις, εκτός από τη μουσική, ήταν η καλαθοπλεκτική, η χαλκούργικη, το γάνωμα και το ακόνισμα, το να λένε τη μοίρα, η κατασκευή ξύλινων εργαλείων και οι σιδηροκατασκευές.

Οι οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες που καλύπτουν από τα παραδοσιακά επαγγέλματα των τσιγγάνων, στη σύγχρονη Ελλάδα έχουν διαφοροποιηθεί και το αποτέλεσμα είναι οι τσιγγάνοι σήμερα να αντιμετωπίζουν σε πολλές περιπτώσεις επαγγελματικό πρόβλημα και μια νέου τύπου διάκριση που επιτείνει τον κοινωνικό αποκλεισμό τους.

Θα πρέπει νασαι πολύ τυχερός για να συναντήσεις στη διάρκεια της ζωής σου τσιγγάνο ως δημόσιο υπάλληλο. Άλλωστε τα ελληνικά συντάγματα από το 1843 ως τα σήμερα το ξεκαθαρίζουν το ζήτημα, μιας και μόνο Έλληνες υπήκοους μπορούν να διορίζονται στο Δημόσιο. Και το 100% σχεδόν των Ρομά ως το 1978 ήταν από τότε ανιθαγενείς. Η δε εργασία και η καταδίκη σε αυτή, των μικρών Ρομά, απασχολεί και αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα στίγματα του ελληνικού πολιτισμού." (Ελεύθερος Τύπος, 30-12-94, σελ. 33)

Μ Ε Ρ Ο Σ Η Ρ Ω Τ Ο

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑ

"Πες μου άνθρωπε, που είναι η γη μας
τα βουνά, τα ποτάμια, οι κοιλάδες
και τα δάση μας;
Ποῦ είναι η χώρα μας; Ποῦ είναι
οι τάφοι μας; Είναι στις λέξεις
μας, στις λέξεις της γλώσσας μας.

Η γλώσσα μας περιπλανήθηκε, όπως
και εμείς οι ίδιοι, σε διάφορα μέρη,
σε πολλές κατευθύνσεις".

Τσιγγάνικο τραγούδι.

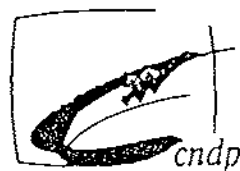
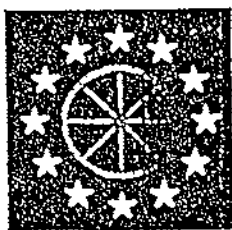
INTERFACE

Pustikelin

I RROMANI ALFABËTA

tikne bare
patrana patrana :

a	A	kh	KH	z	Z
b	B	l	L	ž	Ž
c	C	m	M	3	3
é	Ć	n	N		
éh	ĆH	o	O	o éiriklo :	
d	D	p	P	ă / ě ĭ ő ů	
e	E	r	R		
f	F	(rr)	(RR)	o gràvis :	
g	G	s	S	à è ì ò ù	
h	H	ś	Ś		
x	X	t	T	patrana e	
i	I	th	TH	postpozicienqe :	
j	J	u	U	θ ç q	
k	K	v	V		

CRDP
MIDI-PYRÉNÉES

I Komisia e Evropaqe Khetanimatenqi dias vast k-o avridipen amare širpus-tikaqo ta o Sombesipen e Evropaqo lias pra pesqhe i difùzia laqi anda nesave Thema e Maškarutne ta Disùtne Evropaqe.

Centre National de Documentation Pédagogique
Centre Régional de Documentation Pédagogique de Midi-Pyrénées
3, rue Roquelaine - 31069 TOULOUSE Cedex
Directeur de la publication Jean-Noël LOUBES
Imprimé au C.R.D.P. de Midi-Pyrénées
Maquette de couverture : C. L.
Dépôt légal 3ème trimestre 1993. ISBN 2-86565-074-X 310GPG01

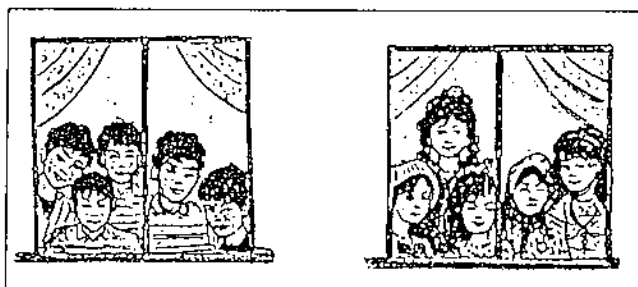
3 3

zukel = rikono

¿ Prinzares tu akale zamutro
-Va, sar na: ov si o 3afèri...

Pan3 zene
k-i penzèra

vi

pan3 aver zene
k-i aver penzèra

si deś zene.

$$5 + 5 = 10$$

i penzèra = i felăstrin = i voxnin

“Laz bari
te naśaldili gili purani
laz bari lava romane
amen roma te na zanas...”

Ismet Jašarević

~ Οι τσιγγάνοι και τα γράμματα
 ~~~~~

Πώς χάθηκαν τα τσιγγάνικα γράμματα; Πριν πολλά χρόνια ζούσε ένας σοφός Τσιγγάνος βασιλιάς που είχε στην κατοχή του πολλά τσιγγάνικα βιβλία, γιατί ήθελε όλους τους υπηκόους του να είναι μορφωμένοι. Είχε και ένα γάιδαρο που τον κρατούσε δεμένο κοντά στα βιβλία για να τον μορφώσει και αυτόν.

Όμως μια μέρα, στην πιο μεγάλη πλημμύρα που είδε ποτέ ο κόσμος, πνίγηκαν ο βασιλιάς και η βασίλισσά του. Δεμένος μέσα στο σπίτι χωρίς τροφή ο γάιδαρος άρχισε να τρώει μέρα με τη μέρα το ένα βιβλίο μετά το άλλο. Όταν τέλειωσαν όλα τα βιβλία, πέθανε ο γάιδαρος από την πείνα. Έτσι, χάθηκε ο σοφός βασιλιάς και τα γράμματα των Ρομ.

"Γι' αυτό εμείς οι Ρομ" καταλήγει ο τσιγγάνικος μύθος, "δεν έχουμε πια κανένα από τα βιβλία μας, από τα οποία θα μπορούσαμε να μάθουμε τη γλώσσα και τις επιστήμες μας."

Ο μύθος δδσκολα κρύβει το νόημά του: είναι οι κακουχίες και η πείνα που εξοντώνουν τη μόρφωση. Κακουχίες και πείνα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός, χαρακτηρίζουν τη ζωή των τσιγγάνων σε όλη την Ευρώπη. Γι' αυτό δεν είναι παράξενο που στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την περιοχή του κόσμου με τις υψηλότερες δαπάνες για την εκπαίδευση και το υψηλότερο ποσοστό μορφωμένων ανθρώπων, 80% των ενηλίκων τσιγγάνων είναι αναλφάβητοι και πάνω από το 50% των παιδιών τους δεν περνούν ούτε μία φορά στη ζωή τους το κατώφλι ενός σχολείου. (Τσιάκαλος, 8πη. "Καθημερινή", 3-1-95, σελ. 26)

Ένας Ούγγρος-Τσιγγάνος συγγραφέας ο Μένιχερτ Λάκατος μιλώντας ως εκπρόσωπος των Ρομ στα Ηνωμένα Έθνη είπε: "Ίσως πιστεύετε ότι οι Ρομ είναι ευτυχισμένοι όσο δεν ταλανίζονται από τις μάστιγες του πολιτισμού. Όμως κάνετε λάθος. Στον εξαθλιωμένο κόσμο της τρώγλης, όπου εγκληματικότητα, φτώχεια, αρρώστια και θνησιμότητα παιδιών και ενηλίκων ξεπερνούν κατά πολύ το μέσο όρο της υπόλοιπης πολιτισμένης ανθρωπότητας, και όπου 92% των δέκα εκατομμυρίων ανθρώπων μας είναι αναλφάβητοι, σε αυτόν τον κόσμο οι μάστιγες του πολιτισμού χάνουν τη φρίκη τους". (Τσιάκαλος, δ.π. σελ. 26)

~~~~~

~~~~~

Το Δικαίωμα των μικρών Ρομ στην εκπαίδευση και
οι διακρίσεις σε βάρος τους.

Η μειονότητα των Ρομ κινείται και ζει στο περιθώριο της ελληνικής κοινωνίας, κυριολεκτικά στερημένη το θεμελιώδες δικαίωμα στη μόρφωση. Αλλά αν είναι τόσο τραγική η κατάσταση στον τομέα της εκπαίδευσης των τσιγγανόπουλων, γιατί κανείς δεν αντιδράει και δεν απαιτεί ίση μεταχείριση;

« Ενδεικτικά παραθέτουμε μερικά στοιχεία που πιστοποιούν την κατάσταση: -Στη Θήβα, στην περιοχή των Σφαγείων και του Κοντίτο, 500 τσιγγανόπουλα δεν έχουν πάτήσει ποτέ το πόδι τους στο δημοτικό σχολείο. -Στην Καρδίτσα, άλλα 500 παιδιά δεν πηγαίνουν σχολείο, καθώς είναι νομάδες χωρίς μόνιμη κατοικία. -Στην Κέρκυρα, στην περιοχή Λιβάδι απ' τα 100 παιδιά μόνο τα 2 πηγαίνουν σχολείο σε μακρινή απόσταση. -Στα Χανιά και στο Ηράκλειο της Κρήτης, πάνω από 750 δεν πηγαίνουν σχολείο γιατί κανείς δεν φρόντισε να χτίσει ένα σχολείο στο γκέτο τους. -Στο συνοικισμό της Ν. Σμύρνης της Αθήνας, το 70% των αγοριών και το 90% των κοριτσιών είναι αγράμματα. -Στα Εξαμίλια Κορινθίας το 60% δε φοιτά στο δημοτικό σχολείο. -Στην Αγ. Βαρβάρα: το δημοτικό σχολείο δεν το τελείωσε το 80% των αντρών (15 ετών και άνω) και το 76% των γυναικών. Το γυμνάσιο δεν το τελείωσε το 96% των αντρών και 80% των γυναικών.

Γίνεται φανερό ότι το ποσοστό των αναλφάβητων τσιγγάνων πρέπει να κυμαίνεται ανάμεσα στο 65 και 80% του πληθυσμού τους.

Τα αίτια του τρομακτικά υψηλού αναλφαβητισμού των Ρομ συνοφίζονται στα εξής: 1ο, την αδιαφορία του κράτους από το 1830 ως τα σήμερα. Στη Ν. Αφρική το 40% των παιδιών δεν πηγαίνουν σχολείο. Στην Ελλάδα και την "πολιτισμένη Ευρώπη" το 80%. Μπορεί, συνεπώς, να μιλάει κανείς με πολύ ήπιους χαρακτηρισμούς όταν ισχυρίζεται ότι υπάρχει εκπαιδευτικό απαρχαίντ αλλά απ' την αρνητική του διάσταση.

2ο, το ρατσισμό των αρχών και της κοινωνίας μας απέναντί τους. Ας θυμηθούμε τη Λεπτοκαρυά Τρικάλων και τα Εξαμίλια.

3ο, το γεγονός ότι οι ανάγκες και ο τρόπος ζωής των Ρομ βρίσκονται, σε πολλά σημεία, σε αντίθεση με τους σκοπούς και τον τρόπο λειτουργίας του παραδοσιακού μας σχολείου.

4ο, τον πρώιμο γάμο και τον αναλφαριθμητισμό των Ρομ γονέων καθώς και τις άθλιες συνθήκες κατοικίας, μαζί με την μεγάλη απόσταση του σχολείου απ' τον καταβλισμό ή τον συνοικισμό τους." (Ντούσας, 1993, σελ10)

5ο, τα πλανόδια εποχιακά επαγγέλματα.

6ο, η διγλωσσία τους και κυρίως η ανάγκη απόκρυψης της παραδοσιακής τους γλώσσας στο χώρο του σχολείου για να μην προκαλεί την διάκριση.

7ο, η αίσθηση ότι πολλά γράμματα δεν τους χρειάζονται στη δουλειά τους η οποία απαιτεί πρακτικές γνώσεις και ότι οι μορφωμένοι μένουν άνεργοι.

8ο, η αδυναμία των γονιών τους να παρακολουθήσουν την πρόοδό τους.
(Μαρσέλο, 1987, σελ.25)

Όπως προκύπτει από τη μελέτη για την "αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων των τσιγγάνων" (1987), της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης και από την 1/206/1987 Εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας, οι συνέπειες είναι οι ακόλουθες:

α) δυσκολία ένταξης στο κοινωνικό σύνολο με άμεση συνέπεια την απομόνωση τους, την έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους μη τσιγγάνους, την ανεργία και την αντικοινωνική συμπεριφορά.

β) αύξηση του αισθήματος κατωτερότητας,

γ) στέρηση δυνατότητας επαγγελματικής αποκατάστασης πέρα των παραδοσιακών επαγγελμάτων,

δ) διαίωνιση της σημερινής κατάστασης και στις επόμενες γενιές,

ε) αύξηση του ποσοστού των αναλφάβητων σε εθνικό επίπεδο. (Καλινίκου-Μανιάτη, κ.α,

1995, σελ35)

~~~~~

~~~~~

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ-ΑΝΑΙΤΥΧΗ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

" Το διεθνές Συμπόσιο που έγινε στην Αθήνα από την 6η έως την 9η Απριλίου 1995, έδωσε τη δυνατότητα να συναντηθούν και να συσχεφθούν εμπειρογνώμονες από όλη την Ευρώπη, όπως εκπαιδευτικοί, πανεπιστημιακοί, ερευνητές και στελέχη υπουργείων και διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με την εκπαίδευση των τσιγγάνων. Οι εμπειρογνώμονες, από τους οποίους πολλοί ανήκουν στην τσιγγάνικη κοινότητα, παρουσίασαν πορίσματα ερευνών, προγραμμάτων δράσης και ολοκληρωμένων παιδαγωγικών παρεμβάσεων και συζήτησαν τις δυνατότητες να χρησιμοποιηθούν αυτές οι γνώσεις και οι εμπειρίες με στόχο τη βελτίωση της εκπαίδευσης των τσιγγάνων σε όλη την Ευρώπη.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του Συμποσίου ήταν η καθοριστική παρουσία τσιγγάνων επιστημόνων, των οποίων οι αναλύσεις και οι προτάσεις σφράγισαν τις εργασίες και τα αποτελέσματά του. Παράλληλα, οι εκπρόσωποι των τσιγγάνικων οργανώσεων της Ελλάδας, συνέβαλαν στην καταγραφή του συνολικού πλέγματος προβλημάτων που εκτείνεται στους τομείς της στέγασσης, της υγείας, της πολιτογράφησης, της εργασίας και των διακρίσεων στην καθημερινή ζωή και στην υπογράμμιση του γεγονότος ότι τα εκπαιδευτικά προβλήματα δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά χωρίς την αντιμετώπιση των άλλων σοβαρών προβλημάτων, γιατί όλα αλληλοσυνδέονται και το κάθε ένα συντελεί στην αναπαραγωγή του άλλου.

Στο πλαίσιο αυτό υπήρχε γενική συμφωνία ότι η βελτίωση της εκπαίδευσης αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα στην προσπάθεια βελτίωσης της θέσης των τσιγγάνων σε όλους τους τομείς. Σήμερα οι τσιγγάνοι έχουν το υψηλότερο ποσοστό αναλφαβητισμού σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη ομάδα στην Ευρώπη.

Όλοι πρέπει να ενστερνισθούν το ψήφισμα 89/1989 του Συμβουλίου της Ευρώπης και των Υπουργών Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο οποίο υπογραμμίζεται ότι ο πολιτισμός και η γλώσσα των τσιγγάνων αποτελούν εδώ και περισσότερο από 500 χρόνια μέρος της πολιτιστικής και γλωσσικής κληρονομιάς της Κοινότητας.

Στο Συμπόσιο παρουσιάστηκαν θεωρητικά μοντέλα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και εμπειρίες από αντίστοιχα προγράμματα εκπαιδευτικών παρεμβάσεων σε όλη την Ευρώπη." (Τσιτάκαλος, 1995 Αρ.ελ.2) .

1. Η ΝΕΛΕ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

" Το 1984 η Λαϊκή Επιμόρφωση (ΛΕ) παρεμβαίνει για πρώτη φορά στο χώρο των τσιγγάνων με ένα πειραματικό πρόγραμμα που επιδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και υλοποιήθηκε στην Αγ. Βαρβάρα Αττικής και Κάτω Αχαΐας Αχαΐας.

Με βάση τα αποτελέσματα του πειραματικού προγράμματος προχωρεί η Λαϊκή Επιμόρφωση στο σχεδιασμό επιμορφωτικών προγραμμάτων με βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προοπτική.

Το 1985, μετά από χαρτογράφηση των περιοχών που κατοικούν οι τσιγγάνοι τα προγράμματα επεκτείνονται σε όλη την Ελλάδα. Κύριος στόχος όλων των προγραμμάτων είναι η κοινωνική ένταξη των τσιγγάνων. Το περιεχόμενο των προγραμμάτων επικεντρώθηκε αρχικά στον αλφαριθμητισμό και αργότερα συμπεριλήφθησαν σ' αυτό συμβουλευτική γονέων, αγωγή υγείας και δραστηριότητες κοινωνικών δεξιοτήτων κυρίως για νέους τσιγγάνους.

Το 1986, μετά από αίτημα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, η Λαϊκή Επιμόρφωση προσεγγίζει τις σχολικές ηλικίες, με πρόγραμμα βασικής παιδείας. Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η ένταξη των τσιγγανόπαίδων στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα και η προετοιμασία του εκπαιδευτικού συστήματος να ενσωματώσει τα τσιγγανόπουλα σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Στη δεκαετία 1984-1994 η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης εκτός από την ανάπτυξη των προαναφερθέντων προγραμμάτων, παρήγαγε μια σειρά οπτικοακουστικών υλικών τόσο για την ενίσχυση των προγραμμάτων της όσο και για την ευαίσθητοποίηση του κοινού σε θέματα που αφορούν τους τσιγγάνους.

Η σειρά περιλαμβάνει:

1. Ταινία 30 λεπτών (παραγωγή ΓΓΛΕ) με τίτλο "ROMA"
2. Έκδοση μελέτης για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων των τσιγγάνων.
3. Έκδοση της αξιολόγησης του πειραματικού προγράμματος επιμόρφωσης επιμορφωτών τσιγγάνων (υλοποιήθηκε στην Αγ. Βαρβάρα και στην Κάτω Αχαΐας Αχαΐας).
4. Έκδοση της μελέτης έρευνας για το τρόπο ζωής των τσιγγάνων και τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Η μελέτη διεξήχθη από τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης στα πλαίσια του προγράμματος στην Αγ. Βαρβάρα και Κάτω Αχαΐας.
5. Έκδοση ειδικού εκπαιδευτικού υλικού για τσιγγανόπουλα με εγχειρίδιο για το δάσκαλο-επιμορφωτή. Στην εν λόγω έκδοση συμμετείχαν εκτός από τη ΓΓΛΕ σχολικοί σύμβουλοι από το Υπουργείο Παιδείας, εκπρόσωποι της Νομαρχιακής Επιτροπής Λαϊκής Επιμόρφωσης και εκπρόσωποι των επιμορφωτών

στα τμήματα των οποίων έγινε η παραγωγή του διδακτικού υλικού.

6. Έκδοση τρίγλωσσου τρίπτυχου για το πρόγραμμα εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων. Το τρίπτυχο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

7. Συλλογή βιβλιογραφικού υλικού που αφορά τους τσιγγάνους (άρθρα, μελέτες, περιοδικά, βιβλιογραφία, ξενόγλωσσα βιβλία κλπ.) Το υλικό εκτίθεται σε κάθε σεμινάριο στελεχών της Λαϊκής Επιμόρφωσης, για ενημέρωση και επίσης αποτελεί πηγή πληροφόρησης για τους ερευνητές, τους υποψήφιους διδάκτορες και τα ανώτερα και ανώτατα ιδρύματα.

8. Φωτογραφικό υλικό από τα τμήματα και τις δραστηριότητες της Λαϊκής Επιμόρφωσης.

9. Συλλογή παραδοσιακής τσιγγάνικης μουσικής από την Ελλάδα και από άλλες χώρες.

10. Συγκέντρωση υλικού από την περιφέρεια (μελέτες και έρευνες σε τοπικό επίπεδο άρθρα, υλικό από τον τύπο κλπ.)

Επίσης μέσα σ' αυτή τη δεκαετία δημιουργήθηκαν επαφές με διεθνείς οργανισμούς και φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναπτύσσουν αντίστοιχα προγράμματα για τους τσιγγάνους. π.χ. UNESCO, Κέντρο Τσιγγάνικων Μελετών-Έρευνών του Πανεπιστημίου του Παρισιού, AD-HOC Επιτροπή της COMMISSION." (Βασιλειάδου, 1995, σελ. 2)

Η παρέμβαση στο χώρο των τσιγγάνων γίνεται αυτή τη στιγμή σε 20 Νομούς της χώρας μας. Αυτοί επιλέχθηκαν γιατί αφενός συγκεντρώνουν σημαντικό αριθμό τσιγγάνων και αφετέρου υπάρχει η δυνατότητα των ΝΕΑΕ να υλοποιήσει προγράμματα σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης.

Οι νομοί είναι:

Ν. Καρδίτσας.

Ν. Λιτωλοακαρνανίας

Ν. Μεσσηνίας

Ν. Καβάλας

Ν. Δράμας

Ν. Κεφαλλονιάς

Ν. Αχαΐας

Ν. Άρτας

Ν. Χίου

Ν. Κορινθίας

Ν. Θεσσαλονίκης

Ν. Σερρών

Ν. Αργολίδας

Ν. Τρικάλων

Ν. Ελλάς

Ν. Γρεβενών

Ν. Ημαθίας. " (Βασιλειάδου Μαρία, 1995, σελ. 3-4).

1.1 Έρευνα - Μελέτη για την Εκπαίδευση των Τσιγγάνων
στην Κάτω Αχαΐα

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των τσιγγάνων είναι πολύ χαμηλό. Σύμφωνα με την έρευνα-μελέτη που διενεργήθηκε στην Κάτω Αχαΐα το 1993, από σπουδαστές του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, Τ.Ε.Ι Πάτρας, σε συνεργασία με τη Λαϊκή Επιμόρφωση, προκύπτουν πολύ σημαντικά στοιχεία, αξία προσοχής και σοβαρής μελέτης από τους αρμόδιους φορείς.

Ακόμη και στην εποχή μας, τα παιδιά των τσιγγάνων δεν συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους στο Γυμνάσιο σε ποσοστό 99%, αν και οι ίδιοι οι γονείς τους υποστηρίζουν σε ποσοστό 87,4% ότι θα επιθυμούσαν τα παιδιά τους να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους στο Γυμνάσιο.

Ο αριθμός των παιδιών που πηγαίνουν στο Γυμνάσιο είναι:

- α) στο 99,2% των οικογενειών, τα παιδιά δεν πηγαίνουν στο Γυμνάσιο
- β) στο 0,8% των οικογενειών υπάρχει 1 παιδί που πηγαίνει

Και καμία οικογένεια, δηλ. ποσοστό 0% των οικογενειών στέλνει από 2 παιδιά και άνω στο Γυμνάσιο.

Όσο αφορά την επιθυμία των τσιγγάνων για να πάνε τα παιδιά τους στο Γυμνάσιο έχουμε:

- α) 87,4% των οικογενειών απάντησαν ότι θέλουν τα παιδιά τους να πάνε στο Γυμνάσιο
- β) 9,9% των οικογενειών απάντησαν ότι δεν θέλουν τα παιδιά τους να πάνε στο Γυμνάσιο.

Οι περισσότεροι από τους γονείς που απάντησαν ότι δεν θέλουν τα παιδιά τους να πάνε στο Γυμνάσιο, συμπλήρωσαν ότι προτιμούν τα παιδιά τους σ' αυτή την ηλικία να ασχοληθούν με το εμπόριο και να αποκατασταθούν επαγγελματικά και οικονομικά, από το να συνεχίσουν το σχολείο που έχει γι' αυτούς αβέβαιο μέλλον.

Στην ερώτηση, αν θεωρούν το σχολείο αναγκαίο για τα παιδιά τους απάντησαν:

- α) Σε ποσοστό 98,2% ότι το θεωρούν αναγκαίο
- β) σε ποσοστό 0,9% ότι δεν το θεωρούν αναγκαίο το σχολείο για τα παιδιά τους.

Σχετικά με τους λόγους που θεωρούν το σχολείο αναγκαίο απάντησαν:

- α) Για να μπορούν να συμπληρώνουν αιτήσεις και έγγραφα 10,7%
- β) για να μπορούν να αλληλογραφούν 3,3%
- γ) για να καταλαβαίνουν την τηλεόραση 7,4%
- δ) για να βοηθήσουν στο επάγγελμά τους 37,6%
- ε) για να διαβάζουν εφημερίδες, περιοδικά και βιβλία 24,2%
- στ) για άλλο λόγο 16,8%

Τα παιδιά που αρχίζουν το σχολείο σε ηλικία έως 6 ετών έχουν ποσοστό

30.1%

β) Τα παιδιά που αρχίζουν το σχολείο σε ηλικία 7-8 ετών έχουν ποσοστό 49.3%

Οι λόγοι για τους οποίους διακόπτουν τα παιδιά το σχολείο είναι κυρίως:

α) Λόγοι μετακινήσεις	23.6%	
β) " εργασίας	25.5%	
γ) " γάμου	7.3%	
δ) " έλλειψη ενδιαφέροντος από το παιδί	21.8%	
ε) " προβλημάτων στο σχολείο	1.8%	(Κοτσοπόδου, κ.α.,
στ) " για άλλους λόγους	20.0%	1993, σελ. 21-27)

Παρατηρούμε λοιπόν ότι λίγα παιδιά τσιγγάνων πηγαίνουν στο σχολείο, αλλά και από αυτά που αρχίζουν πολύ λίγα συνεχίζουν και τελειώνουν το Δημοτικό ενώ τα περισσότερα διακόπτουν. Ωστόσο από το 93 που έγινε η μελέτη, αρκετά πράγματα έχουν γίνει προς τη βελτίωση των ποσοστών παρακολούθησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σ' αυτό συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό η Λαϊκή Επιμέρφωση, ο ουσιαστικότερος αρωγός και υποστηρικτής των προγραμμάτων αναλφαβητισμού.

*****

*****

1.2 ~ Το Έργο της ΝΕΑΕ στην Κάτω Αχαΐα
 ~~~~~  
 Συνέντευξη με τον υπεύθυνο των εκεί προγραμμάτων  
 ~~~~~  
 κ^ο Μπρακατσέλο.
 ~~~~~

"Η ΝΕΑΕ (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης) ξεκίνησε τη λειτουργία των προγραμμάτων αλφαριθμητισμού των τσιγγάνων το 1985 και λειτουργεί αδιάλειπτα μέχρι σήμερα. Το πρόγραμμα του αλφαριθμητισμού αποτελεί μέρος προγραμμάτων που αφορούν την επαγγελματική κατάρτιση και πολιτιστική-κοινωνική ανάπτυξη διαφόρων ομάδων πληθυσμού. Το πρόγραμμα για τον αλφαριθμητισμό των τσιγγάνων που εφαρμόζεται σε συνεργασία με το Σύλλογο των Τσιγγάνων της Κάτω Αχαΐας, "Παναγίτσα" και με τη συμμετοχή του Δήμου, τα τελευταία 5 χρόνια, αφορά παιδιά σχολικής ηλικίας, εντελώς αναλφάβητα και όσα παρακολουθούν το σχολείο (φροντιστηριακά τμήματα). Το πρόγραμμα έχουν παρακολουθήσει περίπου 250 παιδιά. Από αυτά τα 200 περίπου έχουν μάθει γραφή και ανάγνωση!"

~ Σκοπός του προγράμματος
 ~~~~~

"Σκοπός του προγράμματος είναι:

- Η ένταξη των παιδιών στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα.
- Η ευαισθητοποίηση για την αναγκαιότητα ένταξης των τσιγγάνων στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.
- Η άρση των προκαταλήψεων -αποδοχή ιδιαιτεροτήτων από την κυρίαρχη κοινωνικά ομάδα και από τους τσιγγάνους.
- Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, σχετικά με την νοοτροπία και την εκπαίδευση "λαϊκών και τσιγγάνων (δημοσιεύματα σε μέσα μαζικής ενημέρωσης και εκδηλώσεις).
- Η ευαισθητοποίηση των τσιγγάνων για την αναγκαιότητα του αλφαριθμητισμού (αρωγή και συμβολή στο τομέα αυτό της Κοιν.Εργασίας.)"

"Το πρόγραμμα παρέμβασης της Λαϊκής Επιμόρφωσης στο χώρο των τσιγγάνων κινείται πάνω σε τρεις άξονες :

1. Εκπαίδευση Τσιγγάνων-Ενηλίκων-Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων

Η εκπαίδευση ενηλίκων τσιγγάνων επικεντρώθηκε στα βασικά ανάγκες και βασικές δραστηριότητες κατά διαστήματα στην ακόλουθη μορφή το Μάρτιο του 1995.

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων απευθύνεται

.Σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής

μασίας τους για την ένταξη στο σχολείο (τα

κτικόν υλικόν που φτάνει σε επίπεδο γραφής

.Σε παιδιά 9-12 ετών που πήγαν σχολείο

κά μαθήματα, για την επανένταξη στο

.Σε παιδιά που φοιτούν στο σχολείο και παρουσιάζουν χαμηλή επίδοση (φροντιστηριακή υποστήριξη για καλύτερη επίδοση και ενθάρρυνση για συνεχή φοίτηση).

2. Εκπαίδευση Εκπαιδευτών-Εκπαίδευση επαγγελματιών που λόγω επαγγέλματος έρχονται σε επαφή με τους τσιγγάνους π.χ Κοινωνικοί Λειτουργοί, προσωπικό Κοινωνικών Υπηρεσιών κλπ.

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτών γίνεται σε δυο επίπεδα:

α. Εκπαίδευση των εκπαιδευτικών που πρόκειται να διδάξουν σε τμήματα τσιγγανοκαίδων.

β. Εκπαίδευση των δασκάλων που εργάζονται σε σχολεία που φοιτούν τσιγγανόπαιδα ή σε σχολεία που βρίσκονται μέσα σε τσιγγάνοκους συνοικισμούς.

Η εκπαίδευση γίνεται με σεμινάρια που διαρκούν από 1 έως 5 μέρες. Στο περιεχόμενο των σεμιναρίων συμπεριλαμβάνονται:

. Ιστορικά στοιχεία για τους τσιγγάνους.

. Κοινωνιολογικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα.

. Παρουσίαση και ανάλυση του διδακτικού υλικού και της μεθοδολογίας του.

. WORK_SHOPS για τη διακρίτωση και τον έλεγχο των προκαταλήψεων απέναντι στους τσιγγάνους.

Επίσης στα τρίμηνα σεμινάρια του Υπουργείου Παιδείας που οργανώνει για τους εκπαιδευτικούς της Αβάθμιας εκπαίδευσης συμπεριλαμβάνονται μερικά μαθήματα για την εκπαίδευση τσιγγανοκαίδων και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

3. Ευαισθητοποίηση κοινού για τη διακρίτωση και τον έλεγχο των προκαταλήψεων απέναντι στους τσιγγάνους.

Ο τομέας της ευαισθητοποίησης του κοινού δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί αρκετά. Γίνεται μια προετοιμασία και μακροπρόθεσμα θα αναπτυχθούν προγράμματα σε αυτή την κατεύθυνση.

Εκτός των άλλων τελευταία αναπτύσσεται συνεργασία με Πανεπιστήμια προκειμένου να οργανώσουν σεμινάρια εξειδίκευσης σε αποφοίτους παιδαγωγικών σχολών με θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και εκπαίδευσης τσιγγάνων. Επίσης εδώ και δυο χρόνια με επιχορήγηση της UNESCO, έγινε η αξιολόγηση του διδακτικού υλικού με τη συνεργασία του Παιδαγωγικού τμήματος του Πανεπιστημίου της Πάτρας.

Η αξιολόγηση στηρίζεται στην εφαρμογή δυο μεθόδων:

α. Αποστολή ερωτηματολογίων σε όλους τους νομούς που υλοποιείται το πρόγραμμα. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώνουν οι εργαζόμενοι στο πρόγραμμα. Η εκτίμηση γίνεται σε 5 επίπεδα:

-κοινότητα και σχολικό περιβάλλον

-προφίλ εκπαιδευτικού

προφίλ μαθητών

-εκπαιδευτικά μέσα

-διδακτικό υλικό

β. Συμμετοχή στην παρατήρηση και έρευνα δράσης σε πειραματικά τμήματα σε επιλεγμένη περιοχή που το πρόγραμμα έχει μεγαλύτερη διάρκεια και καλύτερες συνθήκες ανάπτυξης.

Η πρόθεση και ο στόχος είναι να υιοθετηθεί το πρόγραμμα και το διδακτικό του υλικό (μετά την αξιολόγηση) από το Υπουργείο Παιδείας.

Ο κ^{ος} Μπρακατσέλος πιστεύει ότι ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης τσιγγανοπαίδων ενταγμένα στο επίσημο σύστημα, θα συμβάλλει συστηματικά στην πρόληψη του Αλφαριθμητισμού των τσιγγανοπαίδων."

"Όσο αφορά την έναρξη του μέχρι τώρα ισχύοντος προγράμματος, αυτό, ξεκινά κάθε χρονιά -ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν κάθε φορά- συνήθως Αύγουστο ή Νοέμβριο και τελειώνει τον Απρίλιο. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται τρεις φορές την εβδομάδα, από τρεις ώρες (συνήθως 3-6 μ.μ.).

Η παρακολούθηση των μαθημάτων για τα παιδιά των τσιγγάνων γίνεται σε νοικιαζόμενο χώρο, που έχει εκμισθωθεί από το σύλλογο "Παναγίτσα". Η μεταφορά τους εκεί γίνεται με μισθωμένο επίσης λεωφορείο, με έξοδα των ίδιων των γονέων. Ενώ για τα παιδιά των σκηνιτών, τα μαθήματα γίνονται στο χώρο στέγασης της Λαϊκής Επιμόρφωσης."

"Το διδακτικό υλικό που χρησιμοποιείται είναι διάφορα βοηθήματα για το πώς να γίνεται το μάθημα (π.α. οποία χρησιμοποιούνται για όλους τους αναλφάβητους). Για πρώτη φορά εφαρμόστηκε από το 1993 η διδασκαλία του βιβλίου "Μαθαίνω Γράμματα", που έχει εκδοθεί από την Γ.Γ.Α.Ε, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας.

Το βιβλίο αυτό έχει προσαρμόσει το περιεχόμενό του, στη νοοτροπία και ζωή των τσιγγάνων, απεικονίζοντας σκηνές της καθημερινής ζωής τους. Αυτό το βιβλίο, αποτελεί μέρος του διδακτικού υλικού που αξιολογήθηκε από το Παιδαγωγικό τμήμα του Πανεπιστημίου της Πάτρας με την επιχορήγηση της UNESCO, αναφορά στο οποίο έγινε πιο πριν.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, με την εφαρμογή της διδασκαλίας του βιβλίου αυτού, οι αντιδράσεις και τα σχόλια των τσιγγάνων ήταν αρνητικά, επειδή ο τρόπος περιγραφής της ζωής των τσιγγάνων (τσαντήρια, κλπ) στο συγκεκριμένο βιβλίο δεν συνέπιπτε με την σημερινή πραγματικότητα.

Έβρισκαν στιγματισμένοι, αφού συγκαταλέγονταν στην ίδια κατηγορία με τους γύφτους, οι σχέσεις με τους οποίους είναι τεταμένες έως εχθρικές. Με την συζήτηση, όμως με τους εκπαιδευτικούς και τον ίδιο τον κ^ο Μπρακατσέλο, συνειδητοποίησαν, ότι οι σκηνές που περιγράφονται στο βιβλίο, είναι κομμάτι του εαυτού τους, που τους συνδέει με το παρελθόν τους. Ύστερα από από αυτή τη προσπάθεια προσέγγισης, τελικά αποδέχτηκαν τη διδασκαλία του βιβλίου αυτού "Μαθαίνω Γράμματα".

Τελικά ο ρόλος της ΝΕΑΕ και των ανθρώπων της είναι πολύ σημαντικός. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που παραθέτουμε, αμέσως τώρα διαπιστώνουμε τη συμβολή της στην ανοδική τάση του αριθμού των τσιγγανόπουλων, της Κάτω Αχαΐας, που φοιτούν στην δημοτική εκπαίδευση την τελευταία πενταετία. Είμαστε στα αλήθεια ικανοποιημένοι, κέρνοντας θάρρος να συνεχίσουμε."

Τμήμα	1990 - 1991		1991 - 1992		1992 - 1993		1993 - 1994		1994 - 1995	
	ΝΤΟΠΙΑ	ΤΕΛΕΓΜΑΤ.	ΝΤΟΠΙΑ	ΤΕΛΕΓΜΑΤ.	ΝΤΟΠΙΑ	ΤΕΛΕΓΜΑΤ.	ΝΤΟΠΙΑ	ΤΕΛΕΓΜΑΤ.	ΝΤΟΠΙΑ	ΤΕΛΕΓΜΑΤ.
Α	ΕΓΓΡΑΦ.	357 45%	437 55%	467 54%	397 46%	597 55%	477 44%	56	42	45
	ΦΟΙΤ.	357 42%	217 37%	467 32%	107 18%	547 57%	167 23%	56	19	30
Β	ΕΓΓΡΑΦ.	317 51%	297 48%	367 50%	357 49%	567 55%	307 35%	31	32	37
	ΦΟΙΤ.	317 51%	157 32%	367 37%	137 27%	467 43%	137 22%	31	11	25
Γ	ΕΓΓΡΑΦ.	327 68%	157 39%	317 57%	237 43%	397 55%	117 35%	43	16	18
	ΦΟΙΤ.	327 32%	47 11%	317 22%	127 28%	437 35%	117 24%	43	9	15
Δ	ΕΓΓΡΑΦ.	407 75%	137 25%	357 76%	107 33%	337 52%	207 32%	36	22	11
	ΦΟΙΤ.	407 55%	27 48%	337 71%	37 32%	417 55%	97 18%	36	12	8
Ε	ΕΓΓΡΑΦ.	437 88%	67 11%	457 86%	77 13%	387 67%	67 11%	29	11	15
	ΦΟΙΤ.	417 100%	-	457 77%	17 22%	387 77%	37 7%	29	8	12
ΣΤ.	ΕΓΓΡΑΦ.	437 100%	47 85%	427 100%	-	437 100%	-	33	3	7
	ΦΟΙΤ.	437 100%	-	427 100%	-	437 100%	-	33	3	7
ΣΥΝΟΛΟ	ΕΓΓΡΑΦ.	224	40	233	114	272	124	298	126	133
	ΦΟΙΤ.	222	42	233	39	265	55	278	62	197

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ : 1. Χρόνος με το χρόνο σταθεροποιείται ο αριθμός 6115
 πρώτα τόνους και αυξάνει στις μεγάλες. Είναι για χιγόνους
 η διοίκηση των Τελεγραφοκλήσεων 6' όλα τις τόνους και οτι
 μόνο 6115 Α & Β
 2. Εμμένει τα δύο χρόνια του προγράμματος η αύξηση διοίκηση
 * μέχρι 4 23-3-95 Νούμερο Οργαν. που προβλέπεται ή μέχρι την Αθήνα τους 25302

1.2.1 - Σχεδιασμός των Προγραμμάτων και η Υλοποίησή τους.

"Πριν εφαρμοστεί, ένα πρόγραμμα γίνεται η καταγραφή των αναγκών και συζήτηση με τους εκπροσώπους των τσιγγάνων και τους άλλους φορείς της πόλης. Π.χ συνεργασία και συμμετοχή στην πληρωμή ενοικίου, του κτηρίου που στεγάζεται η ΝΕΑΕ. (30% η ΝΕΑΕ, 70% ο σύλλογος των τσιγγάνων και ο Δήμος).

Σε επίπεδο νομού ο σχεδιασμός προγραμμάτων καταρτίζεται από την Γ.Γ.Α.Ε, τη Ν.Ε.Α.Ε, την Νομαρχία παλιά και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση σήμερα το σύλλογο των τσιγγάνων, το Δήμο τα σχολεία υποδοχής (τσιγγάνων) κ.λ.π, ανάλογα με το πρόγραμμα και τους φορείς που εμπλέκονται. Ο κ^{ος} Μπρακατσέλος, μας τόνισε ωστόσο, πως η επιτυχία κάθε προγράμματος βασίζεται στη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων και κυρίως στις προτάσεις-ανάγκες των ίδιων των τσιγγάνων."

"Το 1986-87 πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα αλφαριθμητισμού και επαγγελματικής προσέγγισης (κέντημα, κοπτική-ραπτική για τις γυναίκες, μηχανολογία αυτοκινήτων για τους άντρες), η οποία δεν έγινε αποδεκτή. Από τις αρχές ως τα μέσα του 1993 πραγματοποιήθηκε το πρόγραμμα εφαρμογής και αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού.

Τον ίδιο χρόνο πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα ημερίδα με πρωτοβουλία του Υπουργείου Παιδείας, με θέμα "Ιστορικά στοιχεία τσιγγάνων και μέθοδοι προσέγγισής τους." Ωστόσο οι εκδηλώσεις αυτές του είδους δεν είναι αρκετές για το λόγο ότι το κόστος είναι μεγάλο και το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών περιορισμένο, επειδή συνήθως έχουν την αίσθηση ότι τα ξέρουν όλα στηριζόμενοι κυρίως στην αυτομόρφωσή τους."

1.2.2 - Μελλοντικός Στόχος

"-Η συνέχιση των προγραμμάτων.

-Στο πλαίσιο της διοίκησης σε επίπεδο νομού, να προχωρήσουν στην ευαισθητοποίηση του κοινού για την καταπολέμηση της ξενοφοβίας.

-Η ευαισθητοποίηση επιμόρφωση και εξειδίκευση των εκπαιδευτικών, όσο αφορά την διαπολιτισμική παιδεία και την κουλτούρα των τσιγγάνων.

-Η συνεργασία με την Ευρώπη και την UNESCO, σε κοινές προσπάθειες συντονισμού προγραμμάτων που αφορούν την εκπαίδευση και τον πολιτισμό των τσιγγάνων."

Με το τέλος της συνέντευξης, ο κ^{ος} Μπρακατσέλος τόνισε, ότι ο ρόλος της Ν.Ε.Α.Ε στην εκπαίδευση των τσιγγάνων είναι ουσιαστικός και καθίερτος, καθώς κανείς άλλος φορέας και συγκεκριμένη πολιτική δεν έχει ασχοληθεί μάλιστα.

Από την άλλη πλευρά, οι τσιγγάνοι έχουν ευαισθητοποιηθεί. Συνειδητοποιήσαν ότι πέρασε πια η εποχή που ήταν περιτό το μολύβι και το τετράδιο. Χρειάζεται, ωστόσο ακόμα δρόμος, ώστε να συνειδητοποιήσουν ότι το σχολείο πρέπει να γίνει μέρος της ζωής τους. Από την μεριά της πολιτείας, δεν έχει βρεθεί κατάλληλη μεθοδολογία, για τη σωστή προσέγγισή τους. Οι προσπάθειες

που γίνονται είναι ημιτελείς και η ευθύνη βαρύνει και τις δυο πλευρές. Το μήνυμα όλων αυτών των προσπαθειών που η συνέχισή τους αποτελεί πλέον αναγκαιότητα για την ένταξη των τσιγγάνων στην κοινωνία σαν ισότιμα μέλη της, είναι: Η συνολικά και μαζικά στροφή προς τη Διαπολιτισμική Αγωγή".

1.13 Συνέντευξη Εκπαιδευτικών Προγράμματος Ν.Ε.Λ.Ε

Ο αριθμός των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αλφαριθμητικής της Ν.Ε.Λ.Ε είναι τέσσερις: δυο για τους τσιγγάνους και δυο για τους σκηνίτες.

Σκοπός της λειτουργίας των τμημάτων αυτών είναι η εκμάθηση γραφής και ανάγνωσης, αλλά και η διαμόρφωση κανόνων συμπεριφοράς και στάσεων ζωής για την ομαλή κοινωνική τους ένταξη. Η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετωπίζουμε με τα παιδιά αυτά είναι ότι πρέπει να επιβληθούμε στον ατίθασο τρόπο συμπεριφοράς τους μέσα στην τάξη προσπαθώντας να διατηρήσουμε την ησυχία και το ενδιαφέρον τους αμείωτο μέσα σ' ένα χώρο περιορισμένο τοπικά και χρονικά γι' αυτούς. Τα όρια που προσπαθούμε να τους θέσουμε, δεν στοχεύουν με κανένα τρόπο στην ισοπέδωση των δικών τους αξιών και νοοτροπιών. Γι' αυτό προσπαθούμε κάθε φορά να προσαρμοστούμε και να προσαρμόσουμε το μάθημά μας στις ανάγκες και δυσκολίες που προκύπτουν.

Κάθε δάσκαλος από εμάς έχει ανσλάβει τη διδασκαλία διαφορετικών ηλικιακών ομάδων 20 μαθητών περίπου, τουλάχιστον κατά την έναρξη του προγράμματος. Οι ομάδες αυτές χωρίζονται ουσιαστικά σε δύο τάξεις: 6-8 ετών τα παιδιά της μια τάξης και 8-10 ετών τα παιδιά της άλλης. Αυτό ισχύει και για τους σκηνίτες και για τους τσιγγάνους.

Το 90% είναι παιδιά που φοιτούν στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Κ.Αχαΐας και παιδιά που έχουν εγκαταλήψει το σχολείο. Οι τάξεις αυτές, ωστόσο παρουσιάζουν έντονη κινητικότητα λόγω του γεγονότος ότι οι συχνές μετακινήσεις των γονιών τους σε άλλες περιοχές, αναγκάζουν τα τσιγγανόπουλα να εγκαταλήψουν το πρόγραμμα της Ν.Ε.Λ.Ε και το σχολείο. Άλλοτε πάλι μπορεί να ξεκινήσουν την εκπαίδευσή τους από τη μέση της σχολικής χρονιάς ή της λειτουργίας του δικού μας προγράμματος.

Υπάρχουν ωστόσο, παιδιά με σταθερές παρουσίες και καλές επιδόσεις στα μαθήματα. Τα κορίτσια δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για μάθηση. Η προσέλευση των αγοριών είναι μεγαλύτερη όταν ο αριθμός τους μέσα στην τάξη είναι ανώτερος των 2 ατόμων.

Το εκπαιδευτικό έργο μας παρουσιάζει ιδιαιτερότητες, για το λόγο ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένο υλικό εκπαίδευσης για τους τσιγγάνους που να ανταποκρίνεται στις μαθησιακές ανάγκες τους. Γι' αυτό κάθε φορά πρέπει να αυτοσχεδιάζουμε και να μη βασιζόμαστε σ' ένα συγκεκριμένο σχολικό εγχειρίδιο. Σίγουρα το επίπεδο μόρφωσης των παιδιών είναι χαμηλό, αυτό όμως που μας εν-

θαρρύνει είναι το όλο και μεγαλύτερο σε αριθμό συμμετοχών παιδιών, τα οποία αλληλοπαρακινούνται και επηρεάζουν θετικά τους γονείς τους ως προς την αναγκαιότητα παρακολούθησης του σχολείου.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι ότι μεταξύ των τσιγγάνων που ζουν σε διαφορετικές περιοχές και είδος κατοικίας (εργατικές κατοικίες, ιδιόκτητα σκίτια, παραπήγματα) υπάρχει έντονη διαμάχη σε τέτοιο βαθμό που να μη δέχονται την συνύπαρξη των παιδιών τους στην ίδια τάξη. Γι' αυτό το λόγο έχουν δημιουργηθεί δυο ξεχωριστοί χώροι διδασκαλίας για τους σκηνίτες και τους τσιγγάνους."

1.3.1. Εορταστικές Εκδηλώσεις Τσιγγανοπαίδων που Συμμετέχουν στο Πρόγραμμα

Κατά την διάρκεια του προγράμματος της Ν.Ε.Λ.Ε, πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις πριν τις χριστουγεννιάτικες διακοπές, το Πάσχα και με τη λήξη του προγράμματος.

"Προσπαθούμε να προβάλλουμε μέσα απ' αυτές το έργο μας σαν εκπαιδευτικό και το ρόλο της Ν.Ε.Λ.Ε στην εκπαίδευση των τσιγγάνων. Η προθυμία των παιδιών είναι πολύ μεγάλη και η συμμετοχή τους καθολική.

Τα σκετς, τα ποιήματα, οι ζωγραφιές, αποτελούν κυρίως στοιχεία των εκδηλώσεων και έκφρασης των παιδιών αυτών. Για την πραγματοποίηση των εκδηλώσεων αυτών δεχόμαστε συνήθως και την αρωγή χορηγών της τοπικής κοινωνίας (όπως π.χ το εργοστάσιο FRIGOREX). Στις εκδηλώσεις συχνά παρευρίσκονται ο δήμαρχος της Κ.Αχαΐας, μέλη του συλλόγου των τσιγγάνων "Παναγίτσα", η Αστυνομία, μέλη της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, ο διευθυντής του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου, κ.λ.π.

Όσο η παρουσία των φορέων της Κ.Αχαΐας δεν είναι καθολική. Ο λόγος είναι ότι δεν αποδέχονται τους τσιγγάνους. Χαρακτηριστικό είναι ότι πέρσει σε μια εκδήλωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που πραγματοποίησε το Λύκειο για τους τσιγγάνους και την κοινότητά τους, δημιουργήθηκαν διαμαρτυρίες μεταξύ των λαϊκών και κάποιων κυριών της Χριστιανικής Εστίας, που θεωρούσαν περριτή την παρουσία των τσιγγάνων στην εκδήλωση.

Τα φαινόμενα αυτά είναι δύσκολο να εκλείψουν. Αυτό όμως που μας ενθαρρύνει και επιβραβεύει τις προσπάθειες μας είναι ότι οι εκδηλώσεις αυτές αποτελούν και κίνητρο για το ενεργό ενδιαφέρον των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, εξοικειώνοντας τους με τη σχολική πραγματικότητα και αυξάνοντας τις επιδόσεις τους.

1.3.2. Συνέντευξη με την Κοινωνική Λειτουργό

Ο ρόλος της Κοινωνικής Λειτουργού στο πρόγραμμα της Ν.Ε.Λ.Ε, είναι μεσολαβητικός μεταξύ των δασκάλων του προγράμματος, των γονιών και των δα-

σκάλων του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου, που φοιτούν τα παιδιά. Εμπιλέον προσπαθεί να γνωριστεί με την κοινότητα των τσιγγάνων και να γίνει αποδεκτή απ' αυτούς, βοηθώντας τους στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινή τους ζωή, όσο αυτό είναι εφικτό και στα προβλήματα των παιδιών τους στο σχολείο.

"Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα ενός 6χρονου τσιγγάνου που ερχόταν στη Ν.Ε.Α.Ε σε κατάσταση μέθης. Το πρόβλημα ήταν σοβαρό και η Κοινωνική Λειτουργός επιλήφθηκε του γεγονότος ερχόμενη σε επαφή με την οικογένεια η οποία αγνοούσε το περιστατικό και κατάφερε τελικά να μην ξανασυμβεί.

Εμπιλέον ο ρόλος της Κοινωνικής Λειτουργός είναι να βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με τον υπεύθυνο του προγράμματος για τυχόν αναπροσαρμογές στις ανάγκες του προγράμματος και να συμμετέχει ενεργά στις σχολικές εκδηλώσεις.

Θεωρεί θετική και ουσιαστική προσέγγιση τη διαπολιτισμική αγωγή, όχι όμως σε ξεχωριστά σχολεία, γιατί αυτό οδηγεί στην γκετοποίηση.

Χρειάζεται ωστόσο συστηματική εκπαίδευση των δασκάλων, που θα αφορά την ψυχολογία και τον τρόπο ζωής των τσιγγάνων και τρόπο έκφρασης τους ώστε να επιτευχθεί καλύτερο αποτέλεσμα.

Τα πράγματα, όμως δεν είναι ακόμα έτοιμα γι' αυτή την προσέγγιση, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα. Υπάρχει έντονη επιφυλακτικότητα από τη μεριά των τσιγγάνων για το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργός, όπου βλέπουν στο πρόσωπό του όλους τους κρατικούς φορείς, των οποίων ο ρόλος είναι αρνητικός απέναντί τους.

Γενικά οι τσιγγάνοι έχουν αρχίσει να παίρνουν τα πράγματα στα χέρια τους και με τη βοήθεια της Ν.Ε.Α.Ε βελτιώνοντας ουσιαστικά τον τρόπο ζωής τους και την ένταξή τους στην κοινωνία της Κ.Αχαΐας. Χάρης στο σάβλογο τους με τους δραστήριους ανθρώπους του έχει μειωθεί αισθητά η εγκληματικότητα και η παραβατική συμπεριφορά".

1.4 ..... Συνέντευξη από τον Διευθυντή του 2^{ου} Δημοτικού
 Σχολείου και τον Πρόεδρο του Συλλόγου
 Γονέων & Κηδεμόνων
 .....

Α.-Συμφώνα με τα στοιχεία που μας έδωσε ο διευθυντής του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου, στο οποίο φοιτά η πλειψηφία των τσιγγανόπαιδων, ο αριθμός των εγγεγραμμένων παιδιών ανέρχεται στα 150. Μεγάλος όμως αριθμός παιδιών, 60-70%, δεν ολοκληρώνει τη φοίτησή του. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι πέρυσι αποφοίτησαν μόλις 4 τσιγγανόπουλα και φέτος θα αποφοιτήσουν 8.

Η επίδοσή τους δεν είναι καλή, λόγω της ελλείπους φοίτησής τους και της μη υποστήριξής τους από το σπίτι.

Υπάρχουν ελάχιστα παιδιά που είναι αριστοδχα. Οι γονείς δεν ενδιαφέρον

νται για την εξέλιξη των παιδιών τους.

Η προσαρμογή τους στο σχολικό πλαίσιο είναι αρκετά καλή. Τα μισά από αυτά τα παιδιά έχουν συνεργασία και καλές σχέσεις με τα "λαϊκά" που φοιτούν μαζί. Προβλήματα ιδιαίτερα με τους δασκάλους δεν υπάρχουν. Ωστόσο το επίπεδο της τάξης στο οποίο φοιτούν πολλά τσιγγανόπαιδα είναι χαμηλό.

"Το μόνο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι ότι οι γονείς, λόγω των συχνών μετακινήσεων τους δεν προβαίνουν στην αίτηση εγγραφής των παιδιών τους από το ένα σχολείο του τόπου διαμονής τους στο άλλο. Ουσιαστικά τα παιδιά εάν δεν μεριμνήσω εγώ σαν διευθυντής, δεν μπορούν να παρακολουθήσουν κανονικά και νόμιμα το σχολείο.

Λεξισημείωτο, επίσης, είναι το γεγονός ότι οι γονείς των τσιγγανόπαιδων αρνούνται παντελώς να συμμετέχουν τα παιδιά τους στις εκπαιδευτικές εκδρομές του σχολείου".

Β. - "Όσο και να μη θέλει κανείς γίνεται σιγά σιγά ρατσιστής", σύμφωνα με την άποψη του προέδρου του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου.

"Ο λόγος έγκειται στο γεγονός ότι το 1/3 των παιδιών είναι τσιγγάνοι (σε σύνολο 420 παιδιών που φοιτούν στο σχολείο, τα 170 είναι τσιγγάνοι και γύφτοι). Η συμμετοχή τους στις τάξεις αγγίζει το 60% μέχρι την Δ' τάξη (π.χ Γ' τάξη 12 τσιγγανόπουλα, 8 "λαϊκά"), ώστε το επίπεδο μάθησης να μένει χαμηλό, πράγμα το οποίο γίνεται μόνο στην Αχαΐα".

Το προαύλιο καταλαμβάνεται μόνο από τσιγγάνους, γιατί η ηλικία τους είναι κατά πολλών ετών μεγαλύτερη από τα αντίστοιχα "λαϊκά", επειδή η Μέση Εκπαίδευση αποφασίζει και τα εγγράφει από όποιο μέρος της Ελλάδας και εάν έρθουν και σε οποιαδήποτε ηλικία και ιδιαίτερα μέσα στο χρονικό διάστημα που γίνονται οι εγγραφές. Όλα παράνομα.

Μέσα στις τάξεις οι επιμελητές εκπαιδεύονται καθαρά στρατιωτικά, για να μην χαθούν τα βιβλία ή τα ρούχα τους. Όσο για την υγεία, είμαστε τυχεροί που δεν έχουμε ακόμα κρούσματα ηπατίτιδας, πολυομυελίτιδας, μέχρι και τύφου και οτιδήποτε άλλο μπορεί να φανταστεί κανείς, τα οποία έχουν παρατηρηθεί σε άλλα σχολεία.

"Καλό είναι να δουλεύουν οι γονείς, αλλά κάποιος πρέπει να φροντίζουν έστω οι γιαγιάδες και οι παπποδδες τους, ώστε να είναι καθαρά και χωρίς φείρες.

Οι δάσκαλοι δυστυχώς δεν έχουν την αρμοδιότητα να τους διώξουν για ευνόητους λόγους".

Όσο αφορά το πρόγραμμα της Ν.Ε.Α.Ε για τους τσιγγάνους που είναι αναλφάβητοι, δεν είναι απλώς ημίμετρα, αλλά απλή εκμετάλλευση κάποιων προγραμμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τη γκετοποίηση και την ομαδικότητα οι τσιγγάνοι την έχουν κάνει πράξη μόνοι τους μέχρι που ο σύλλογος "Παναγίστα", με έγγραφό του ήθελε να βραβεύσει χωριστά τσιγγάνους και "λαϊκούς", στα πλαίσια του ανυπόφορου πα-

νηγυριού τους, τον Αύγουστο του 1995.

"Μετά από αυτά και πολλά άλλα που θα μπορούσαμε να πούμε, υπομένοντας αυτή την κατάσταση για 4 χρόνια, και θα μας καταλλάξει ρατσισμός και θα αναγκαστούμε να παραιτηθούμε, σαν σύλλογος, αν η Πολιτεία δεν κάνει το καθήκον της. Αν δεν προσπαθήσουμε όλοι να αναβαθμιστεί το 2^ο Δημοτικό Σχολείο παρά τα σχόλια που θα γίνουν από κάποιους (εφημερίδες, φιλοτσιγγάνους, φιλδύφτους, Αχαγιώτες και μη, που το πρόβλημα δεν τους αγγίζει, γιατί δε το ζουν)."

Μόνο το γεγονός ότι 30 με 40 οικογένειες τσιγγάνων - γύφτων ζουν στις εργατικές κατοικίες, κοντά στο 2^ο Δημοτικό, χωρίς ουσιαστικά καμιά επικοινωνία και προσπάθεια συνεργασίας μαζί μας, αποτελεί αδιάφευκτη απάντηση στο πρόβλημά μας.

"Σιγά-σιγά θα παραγκωνιστούμε εντελώς. Το 2^ο Δημοτικό θα γίνει σχολείο μόνο για τσιγγάνους, αφού η συνύπαρξη με τα δικά μας παιδιά θα είναι αδύνατη.

Η μοναδική προσπάθεια μετριασμού του προβλήματος θα είναι η δημιουργία 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου, ώστε να μοιραστούν τουλάχιστο τα τσιγγανόπουλα. Πρέπει, επίσης, οι δάσκαλοι να εκτελούν το εκπαιδευτικό τους καθήκον ενεπληρέαστα, χωρίς το φόβο της οργής των γονέων-τσιγγάνων, σε περίπτωση που προσπαθήσουν να επιβάλλουν την τάξη "τιμωρώντας" τα παιδιά τους".-

-----
-----

2. Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΑ ΤΣΙΓΓΑΝΟΜΟΥΛΑ

"Σ'ολόκληρη την Ευρώπη υπολογίζεται ότι ο συνολικός αριθμός των τσιγγάνο-
 πούλων είναι περίπου 3.500.000 άτομα. Ο αριθμός των τσιγγάνων που ζει σε
 κάθε μία από τις χώρες της Ευρώπης, είναι διαφορετικός, όπως διαφορετικές
 είναι και οι κοινωνικές πολιτικές που εφάρμοσαν γι'αυτούς τα κράτη.

Στην Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Μ.Βρετανία, πάνω από το 65% των μικρών Ρόμ,
 δεν παρακολουθούν Δημοτικό Σχολείο, ενώ πιο υψηλός είναι και ο αναλφάβητι-
 σμός των ενηλίκων τσιγγάνων. Στην πρώην Τσεχοσλοβακία και την Ουγγαρία μό-
 νο το 35% και 50% αντίστοιχα, των τσιγγανόπουλων, συμπλήρωσαν τη στοιχειώδη
 εκπαίδευση. Στη Βουλγαρία, αλλά και σε άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης,
 πολλοί Ρομ τελείωσαν τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ακόμα και το Πανεπιστή-
 μιο". (Ντοτσας, 1995, σελ.10).

Από το 1989 έχει δημιουργηθεί ο Διεθνής Οργανισμός των Ρομ, με τη βο-
 ήθεια. Με τη συμβολή και αρωγή του ίδιου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της
 Ουνέσκο, ιδρύθηκαν από την ίδια χρονιά (1989) καλοκαιρινά σχολεία για τους
 τσιγγάνους: (Βελιγράδι 1989, Βιέννη 1990, Φιλανδία 1991, Ρώμη 1992, Γαλλία
 1993-94).

Αυτή η προσπάθεια, μαζί με την εφαρμογή του κινητού σχολείου, αποτελούμε-
 νο από ειδικά διαμορφωμένα τροχόσπιτα, για την εξυπηρέτηση των νομάδων, α-
 ποτελεί ένα σημαντικό βήμα προσέγγισης των τσιγγάνων, για την καταπολέμηση
 του αναλφάβητισμού τους, σεβόμενοι πάντα την πολιτιστική τους ταυτότητα και
 τις ιδιαιτερότητές τους σαν λαός. (COURTIADE, 1994, PAGES:3-6).

Ένα ακόμα παράδειγμα προσέγγισης της τσιγγάνικης κοινότητας αποτε-
 λεί η ίδρυση του πρώτου Μουσείου Ιστορίας και Πολιτισμού των Ρομ, τουλάχισ-
 το για τα Ευρωπαϊκά δεδομένα, στην Πολωνία: TARNOW, από το 1979. Αυτό στεγα-
 ζόταν σε τοπικό μουσείο της συγκεκριμένης περιοχής που το φιλοξένοσε.
 Από το 1990, έχει αποκτήσει το δικό του χώρο, ακαρτέζομενο από τρία δωμάτια
 όπου φιλοξενούνται ιστορικά ντοκουμέντα και εκθέματα της λογοτεχνίας, του
 πολιτισμού και ιστορίας των τσιγγάνων όλου του κόσμου και ειδικά της Πολω-
 νίας. Στο προαύλιο του Μουσείου είναι εγκατεστημένα 6 βαγόνια -κάρα χειρο-
 πιαστή απόδειξη του τρόπου μετακίνησης των νομάδων-τσιγγάνων του καλιού
 καιρού. (BARTSZ, 1994, PAGES:20-22).-

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΟΜΑΙΑΩΝ

Η επαφή μας με τους φορείς της Εκπαίδευσης των τσιγγάνων στην Κάτω Αχαΐα, μας έδωσε μια πρωτόγνωρη εμπειρία. Από τις διαπιστώσεις τους αλλά και τα υπονοούμενά τους, αντιληφθήκαμε έστω και αμυδρά το πρόβλημα της εκπαίδευσης των τσιγγάνων.

Άλλοι από αυτούς προσπάθησαν να εξιδανικεύσουν την κατάσταση, άλλοι αποδειχτήκαν φανατικοί πολέμιοί τους, ενώ άλλοι προσπάθησαν να κρατήσουν κάποιες ισορροπίες.

Το μήνυμα πάντως, που αποκομίσουμε είναι, ότι χρειάζεται πολύ δουλειά και αγώνας για να εξαλειφθεί ο ρατσισμός και η προκατάληψη απέναντι στους τσιγγάνους και να θεωρηθούν και στην καθημερινή πρακτική ισάξιοι με τους άλλους, σε όλους τους τομείς.

" Σε γενικότερο επίπεδο, όπως τονίζει ο κ^{ος} Ντοσας, οι ηγέτες της ΔΟΕ (Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος) και οι τοπικοί Σύλλογοι ανά την Ελλάδα, από το 1982-χρονοιά δημιουργίας της Δ.Ο.Ε-αγνόησαν παντελώς την ύπαρξη και την απουσία των τσιγγανόπουλων από την εκπαιδευτική διαδικασία. Το ίδιο και οι πανεπιστημιακοί καθηγητές των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Παιδαγωγικών τμημάτων, καθώς και των Σχολών Επιμόρφωσης."

" Οι ρατσιστικές και γραφειοκρατικές ηγέσιες της Δ.Ο.Ε μένουν αμέτοχες, συναινώντας στην αντιτσιγγάνικη κρατική εκπαιδευτική πολιτική των πολιτικών ηγεσιών του ΥΠ.Ε.Π.Θ. Έτσι το αίτημα για αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων και αδιεξόδων έμεινε μετέωρο. Αλλά φτάνει πια."

"Είναι ανάγκη οι κοινωνικά μαχόμενοι εκπαιδευτικοί να αγωνιστούν, για να δείξουν την αθλιότητα της κρατικής πολιτικής, των ρατσιστικών ηγεσιών, της Δ.Ο.Ε και την αντιτσιγγάνικη αδιαφορία των κύριων πανεπιστημιακών."

Είναι επίσης, ανάγκη σε κάθε τοπικό σύλλογο, σε κάθε εργατικό σωματείο, σε κάθε πολιτική οργάνωση της εργατικής τάξης, ν' ανοίξει ένας ζωντανός διάλογος για την γενικότερη κοινωνική κατάσταση των ξεχασμένων και γκετοποιημένων τσιγγάνων και ειδικότερα για τα εκπαιδευτικά τους προβλήματα. Να τα αναδείξουν σε εργατικό και πολιτικό επίπεδο και να παλέψουν για τη συνολική τους επίλυση." (Ντοσας, 1995, σελ. 12).

Για μια όμως πιο αποτελεσματική προσπάθεια και παρέμβαση χρειάζεται και γνώση. Γνώση της ιστορίας, της κοινωνικής οργάνωσης, της κουλτούρας και των κοινωνικών προβλημάτων των Ρομ. Χωρίς μια βαθιά γνώση της κοινωνικής ψυχολογίας των Ρομ, η προσέγγισή μας θα είναι περιορισμένη.

Χρειάζεται ακόμα μια εφαρμοσμένη Διαπολιτισμική Αγωγή και Εκπαίδευση με επίκεντρο τα τσιγγανόπουλα. Χρειάζεται διδακτικό υλικό και μεθοδολογία. Χρειάζεται πρόσωπα που θα στηρίζουν αυτή την προσπάθεια και θα επιμορφώνονται διαρκώς.

"Απ' αυτή τη σκοπιά προβάλλει σαν επιτακτική ανάγκη, η ίδρυση και δρά-

ση ενός Εργαστηρίου τσιγγάνικων σπουδών, που θα ενημερώνει όλους όσους θέλουν να κάνουν κάτι για τους Ρομ." (Ντοβσας, 1995, σελ. 13).

Εμείς, προτείνουμε, να εφαρμοστεί από το Κράτος, μια πολιτική τέτοια, η οποία ν' αναγνωρίζει το δικαίωμα του τσιγγάνου ν' ανήκει σε μια πολιτισμική ομάδα χωρίς να υφίσταται διακρίσεις. Να δημιουργηθεί Εθνικό Κέντρο κατά του αντιτσιγγανισμού, με σκοπό την οργάνωση υπεύθυνων ενημερώσεων και συζητήσεων των δυο κοινοτήτων.

Η Γ.Γ.Α.Ε να συνεχίσει τις προσπάθειές της και να τις επιτείνει, για την αντιμετώπιση του, μεγάλης έκτασης, αναλφαριθμητισμού των Ρομ. Το Υπουργείο Παιδείας να ενδιαφερθεί για τη σχολική φοίτηση των μικρών τσιγγάνων, για τους νομάδες. Να παραχθεί παιδαγωγικό και διδακτικό υλικό, κοινό για όλη την Εκπαιδευτική, να δημιουργηθούν κινητά σχολεία και να διοριστούν μόνιμοι εκπαιδευτές στις τσιγγάνικες κοινότητες, ευαισθητοποιημένοι και δραστήριοι. Ο ρόλος τους θα είναι η υποστηρικτική διδασκαλία και η προσπάθεια ένταξης των τσιγγανό παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς τον κίνδυνο της αφομοίωσης, να ελοχεύει.

Τελειώνοντας, πρέπει να τονίσουμε και πάλι την αναγκαιότητα της Διαπολιτισμικής Αγωγής και των δίγλωσσων σχολείων. "Αυτή η αναγκαιότητα προκύπτει από την εξέλιξη των μονοπολιτισμικών κοινωνιών σε πολυπολιτισμικές. Σκοπός της Διαπολιτισμικής Αγωγής είναι η καλλιέργεια της ευαισθησίας παιδιών, δασκάλων και ενηλίκων, για τον πολιτισμό "του άλλου", του "ξένου", όπως αυτές εκφράζεται μέσα από τη συμπεριφορά, τη θρησκεία, τη γλώσσα, τις κοινωνικές αξίες. Έτσι επιτυγχάνεται η αντίσταση στην παθητική αφομοίωση, καταπολεμώντας το φανατισμό και την προκατάληψη". (Κανακίδου-Παπαγιάννη, 1994).-

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΑΠΟΦΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑΣ

"Κ' ἦρθαν κ' οἱ γύφτοι οἱ λαλητάδες...
...πλάσμα εἰς ἀπὸ ἤχο,
πλάσμα ρυθμοῦ καὶ πλάσμα ονειροῦ,
εἰς ἴσαι ἡ γλῶσσα τοὺς ἡ μῆα
καὶ ἡ ἀσάλευτη καὶ ἡ μυστικὴ,
Κ' ἦρθαν κ' οἱ γύφτοι οἱ μουσικοί"

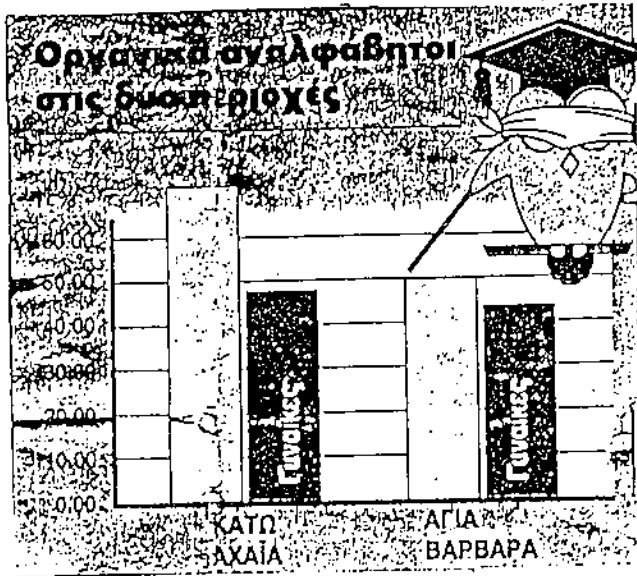
Κ. ΠΑΛΛΑΜΑΣ

Ἀπὸ τοῦ "Δωδεκάλογο τοῦ Γόφτου"

"ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ" 30-12-94

"Ο Καιρός των τσιγγάνων δεν ήρθε ακόμη..."

Επαγγέλματα τσιγγάνων

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

- Καλαθοπλεκτική
- Χαλκούργική
- Ακόνισμα, Γάνωμα
- Μοίρα (Χειρομαντλία κ.λπ.)
- Κατασκευή ξύλινων εργαλείων (Χιτεγάδες κ.λπ.)
- Σιδηροκατασκευές (Πεταλωτές, σιδεράδες, ντερμεντζήδες κ.λπ.)

ΠΟΛΗΓΕΙΑΣ

- Υπολογιστικό εμπόριο (είδη πραικός, στέρεο, ρολόγια, δερμάτινα, χαλιά, ρουχισμός κ.λπ.)
- Ζωόμπιορα (Τζάμπασηδες)
- Παλιατζήδες
- Καταστηματούχες (δερμάτινα, ηλεκτρονικά είδη πραικός κ.α.)
- Πωλήσεις τροφίμων (φρούτα- λαχανικά)

ΥΠΕΡΕΣΙΣ

- Διασκέδαση (μουσικοί, οργανοπαίκτες, τραγουδιστές, γελωτοποιοί, χορευτές)
- Αρκούδες
- Καθαριστές (άμια, σκάλες, δρόμοι)
- Οικοδόμοι

ΕΠΟΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

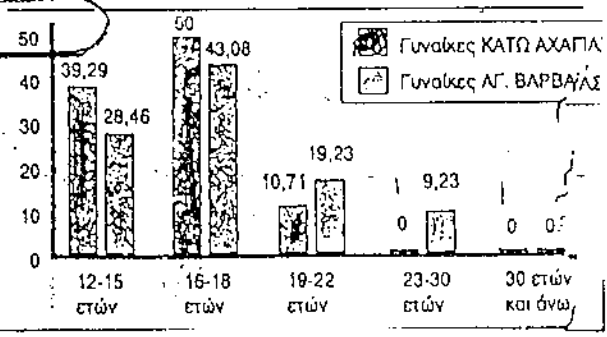
- Εργάτες γης
- Μάζεμα φρούτων, λαχανικών

ΥΠΑΝΗΛΟΙ

- Μισθωτή εργασία

Επιτηδεύματα των τσιγγάνων στοιχείων ή Γ.Γ. Αστικής Επιμόρφωσης (Παυλή - Σπύρος)

Ηλικίες γάμου των γυναικών των δύο περιοχών

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

" Το Προδρρολο αποφάσισε:

- α) Να δώσει παράταση της προθεσμίας υποβολής των ολοκληρωμένων φακέλων από τους Δήμους, του Δικτύου για προώθηση στο ΥΠΕΧΩΔΕ, για τη χρηματοδότηση έργων αναπλάσεων σε περιοχές που ζουν τσιγγάνικες κοινότητες έως 30/4/96
- β) Να αποσταλεί έγγραφο στο Υπουργείο Εσωτερικών, με αίτημα τη χρηματοδότηση έργων εξυγίανσης περιοχών τσιγγάνων (έργα υποδομής, δόρευσης, αποχέτευσης παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, κ.λ.π).
- γ) Να αποσταλεί έγγραφο στο Υπουργείο Υγείας, με τη διατύπωση αιτήματος για τη χρηματοδότηση ανάπτυξης υπηρεσιών υγείας σε περιοχές τσιγγάνων.
- (Γαβριηλίδης, 1995).

Όλες αυτές οι ενέργειες αποτελούν την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε πρώτο πανελλαδικό επίπεδο προσέγγισης των προβλημάτων (υγείας, διαμονής κ.λ.π.) των τσιγγάνων.

1. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ"

Συνέντευξη από τον πρόεδρό του κ^ο Χηνά

"Ο Σύλλογός μας ιδρύθηκε το 1981 και δραστηριοποιείται σε θέματα πολιτικά, κοινωνικά κ.λ.π. που αφορούν εμάς τους ίδιους-τους τσιγγάνους-αλλά και την ευρύτερη κοινωνία μας.

Ενδεικτικά σας αναφέρω κάποιες από τις ενέργειες μας για το 1995:

- 1) Συνεργασία και χρηματοδότηση των προγραμμάτων της ΝΕΛΕ, όπου εμπλέκονται ο Σύλλογος, η ΝΕΛΕ, ο Δήμος.
- 2) Βράβευση των τριών πρώτων-αριστοδύων-μαθητών του Δημοτικού Σχολείου του Αύγουστο του '95 για το σχολικό έτος '94-'95.
- 3) Υλική βοήθεια στους σεισμόπληκτους του Αιγίου.
- 4) Υλική βοήθεια σε συνεργασία με το Δήμο για τους δοκιμαζόμενους Σέρβους της Βοσνίας.
- 5) Τοποθέτηση κάδων σε πολυσύχναστους χώρους.
- 6) Συχνή βοήθεια κοινωνική και οικονομική σε αδύναμους συμπολίτες μας.
- 7) Οικονομική βοήθεια ύψους 300,00 δρχ στην εκκλησία του Τίμιου Σταυρού.
- 8) Συνδιοργάνωση με τη ΝΕΛΕ πολιτιστικών εκδηλώσεων τις Αποκριές του 1995, καθώς επίσης και τα Χριστογεννά του ίδιου έτους, με τα παιδιά που παρακολουθούν το πρόγραμμα Αλφαριθμητισμού.

"Στην Κ. Αχαΐα, ζούμε 1500-2000 τσιγγάνοι, περίπου το 20% του πληθυσμού που ανέρχεται στους 9000, περίπου. Υπάρχουν ωστόσο οικογένειες, που ενώ έχουν κατοικίες στην Κ. Αχαΐα, περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους, λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων, στην Κρήτη 20-30 οικογένειες, στην Κάλαμάτα 10, στο Αγρίνιο 5-10, στην Αργολίδα 3-6 και στην Κόρινθο 13 οικογένειες.

Το κύριο επάγγελμά μας είναι πλανόδιοι μικροπωλητές, εισαγωγείς και πωλητές ιδιοκτήτες καταστημάτων. Καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, χρειάζεται να ταξιδεύουμε μέσα και έξω από την Ελλάδα για λόγους επαγγελματικούς. Ο χρόνος των ταξιδιών είναι συνήθως δεκαήμερος ή ακόμα και μηνιαίος.

Η συνεργασία μας κυρίως με τους επιχειρηματίες της περιοχής μας, είναι από πολύ καλές μέχρι άριστες.

Γενικά με τους υπόλοιπους κατοίκους, δεν αντιμετωπίζουμε ιδιαίτερα προβλήματα και οι σχέσεις μας με τη δημοτική Αρχή, είναι πολύ καλές. Σημαντικό είναι το γεγονός, ότι συμμετέχουμε και εμείς οι ίδιοι στο Δημοτικό Συμβούλιο. Ο τέως πρόεδρος του Συλλόγου μας κ^ο Τσέλιος Αθανάσιος ήταν Δημοτικός Σύμβουλος της μειοψηφίας στην προηγούμενη τετραετία και εγώ, ο νυν πρόεδρος του Συλλόγου, αντιπρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου και Δημοτικός Σύμβουλος της πλειοψηφίας.

Όσο αφορά την κοινωνική ζωή μας, με τη βοήθεια της ύπαρξης του Συλλόγου μας προσπαθούμε να διατηρήσουμε τις παραδόσεις μας, τη γλώσσα μας, προσα

ρμολόμενοι πάντα στους νόμους του Κράτους. Ο Σλόλογος μας λειτουργεί με δημοκρατικές διαδικασίες και με βάση καταστατικό. Άλλωστε το δημοκρατικό πνεύμα είναι μέσα στη φύση μας. Εκείνο το στοιχείο της παράδοσής μας που θεωρούμε θεσμό, αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής μας και έκφραση ελευθερίας είναι ο γάμος.

Αυτός διαρκεί 3 μέρες, γίνεται υπαίθρια και είναι ευπρόσδεκτοι όλοι όσοι θέλουν να τον παρακολουθήσουν: τσιγγάνοι, "λαϊκοί", ακόμα και τουρίστες και να μοιραστούν τη χαρά μας.

Το μόνο πρόβλημα που προκαλείται κατά την διάρκεια του συγκεκριμένου γλεντιού και ενοχλεί, είναι η ηχορύπανση που δημιουργείται. Έχουμε δεχτεί χιλιάδες φορές την επέμβαση της αστυνομίας για το περιορισμό του θορύβου αλλά τα τελευταία χρόνια έχει γίνει αντιληπτό και μας έχει ευαισθητοποιήσει το γεγονός. Έτσι προσπαθούμε να το μετριάσουμε.

Εκτός από τις εκδηλώσεις που γίνονται στα πλαίσια των προγραμμάτων Αλφαριθμητισμού της ΝΕΑΕ και στα οποία συμμετέχουμε εμεργά, η συμμετοχή μας σε κοινές εκδηλώσεις με τους ντόπιους είναι αρκετά περιορισμένη. Πιστεύουμε ότι δεν έχουν ακόμα ωριμάσει οι συνθήκες προσέγγισής μας μαζί τους.

Αλλά και οι σχέσεις μας με τους γύφτους που ζουν στα τσαντήρια και στα παραπήγματα δεν είναι οι ιδανικότερες, λόγω της διαφοράς της πολιτισμικής ταυτότητας, του διαφορετικού τρόπου συμπεριφοράς μας και οικονομικής μας επιφάνειας.

Όσο αφορά την επικοινωνία μας με τους λαϊκούς, πιστεύω ότι η γκετοποίηση υφίσταται και από τις δυο πλευρές. Και εμείς περιχαράκωνόμαστε στο δικό μας δίκτυο σχέσεων και εκείνοι μας αποφεύγουν. Άλλωστε η νοοτροπία ότι οι γύφτοι είναι κακοί, κλέφτες, βρώμικοι, περνά στα παιδιά τους από τη πολύ μικρή ηλικία τους ("Ψάε το φαί σου, γιατί διαφορετικά θα σε πάρει ο γύφτος.")

Πάντα εμείς αποτελούμε τους κακούς και τους αποδιοπομπαίους τράγους. Ακόμα και η θέση μας ήταν τραγική, στο διάβα της Ιστορίας. Οι γύφτοι ήταν αυτοί που κατασκεύαζαν τα καρφιά για τη Σταύρωση του Χριστού. Πουθενά δεν φαίνεται η συμβολή μας στους αγώνες του Ελληνικού Έθνους κατά των διαφόρων κατακτητών.

Ακόμα και στη λογοτεχνία, παρουσιάζεται η αρνητική εικόνα που έχει η κοινωνία για μας. Χαρακτηριστικό κομμάτι, αποτελεί το κοίτημα του Κ. Παλαμά

"Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου":

"...γύφτισσα γυναίκα ξεμαλλιάρα,

και το τρέξιμό σου το τρελό

μέσ' στα τριστράτα και μέσα στα καντούνια

πίσω σου ουρλιάσματα σκυλιών,

γύρω σου παιδιών πετροβολήματα,

κι' όχλος, και σου χτύπαε τα κουδούνια

ποιά στιγμή να σ' έσπειρε βλαστήμιας,

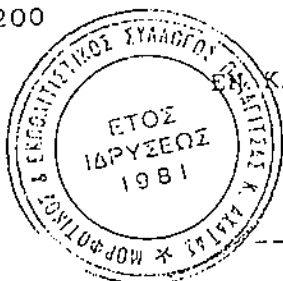
ποιάς οργής βάσταξ' εσένα μήτρα,

ΦΩΤΙΚΟΣ & ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ
ΛΟΓΟΣ (ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ)

στατιστικόν εγκεκρίμενον δια
ε υπ' αριθ. 878/81 αποφάσεως
πρωτοδικείου Πατρών)

ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑ - ΟΙΒΩΤΑ - 53

Α.24608 - ΤΚ.Κ 25200

ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑ 20 / 10 / 1995

Αριθ. Πρωτ. 41

ΠΡΟΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑΣ

ΕΥΓΚΕΝΤΡΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΓΑΘΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΕΡΒΟΥΣ ΤΗΣ ΒΟΣΝΙΑΣ			
ΠΟΣΟΤΗΣ	ΕΙΔΟΣ	ΤΕΜΑΧΙΑ	ΚΙΛΑ
6	ΣΑΚΙΑ ΑΛΕΥΡΙ	6	300
1	ΣΑΚΙ ΦΑΚΕΣ	1	45
1	ΣΑΚΙ ΡΥΖΙ	1	30
5	ΚΥΒΟΤΙΑ ΓΑΛΑ	240	98,4
31	ΚΥΒΟΤΙΑ ΜΑΚΑΡΟΝΙΑ	600	300
1	ΚΥΒΟΤΙΟ ΠΑΙΔΙΚΑ ΓΡΑΝΙΤΣΟΝΙΑ	50	
45	←--- ΣΥΝΟΛΟΝ ---→	898	773,4

σκόβαλο του κόσμου κι αποκόματο,
 ποδ είσαι η Σίβυλλα,απαρνήτρα;..."

"Έρχονται οι γύφτοι,οι γύφτοι,οι γύφτοι
 Κ'έρχονται οι γύφτοι που κράτησαν
 για μια στιγμή το πλάνεμά τους,
 κι αποκουμήσαν σε καλύβα
 σκεπής εκεί έναν ίσκιο νάβρουν,
 να πουν πως είναι σπιτωμένοι,
 και πως χαρήκανε τη ζέστα."

Τελειώνοντας θα ήθελα να αναφέρω ότι στην περίοδο της δεκαετίας του '60 από τις περιοχές της Θεσσαλίας και της Ροδόμηλης (Μεσολλόγγι) είχαν πραγματοποιηθεί υιοθεσίες λαϊκών από τσιγγάνους.Αυτό δείχνει ότι η κοινωνία δεν μας απορρίπτει αλλά μας χρησιμοποιεί όταν το έχει ανάγκη.

Ωστόσο , όταν εμείς χρειαζόμαστε κάποια εξυπηρέτηση από τις δημόσιες υπηρεσίες,νιώθουμε ότι αυτή δυσχεραίνεται λόγω της καταγωγής μας."

1.1 Μελλοντικοί Στόχοι του Συλλόγου "Πάναντί τ'όσα"

"Οι μελλοντικοί στόχοι του Συλλόγου μας είναι:

- 1.Η δημιουργία μουσείου που θα στεγάσει την πολιτιστική μας κληρονομιά.
  - 2.Η δημιουργία πολιτιστικού κέντρου απαραίτητου για την παραπέρα λειτουργία μας και για την καταπολέμηση της ηχορύπανσης κατά την τέλεση των γάμων μας.
  - 3.Η συνεργασία με το Δήμο ώστε να αποπερατωθούν οι πλατείες και να δημιουργηθούν οι κατάλληλοι παιδότοποι (ακόμα δεν υπάρχει στο Δήμο μας έστω και μια Παιδική Χαρά).
  - 4.Φιλοδοξούμε στην ένταξη μας σε προγράμματα (με την αρωγή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου),ώστε να γίνουν τα επόμενα βήματα τόσο σε επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης όσο και δικτύωσής μας με άλλες περιοχές για ανταλλαγή εμπειριών και κοινών ενεργειών."
- "Συγκεκριμένα,μελετούμε την εισήγησή μας για την ένταξη μας σε πρόγραμμα που αφορά την καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας με τίτλο"Λατόμ Ντρομ"(Καλός Δρόμος).Αυτή την εισήγηση θα την καταθέσουμε στο Υπουργείο Εργασίας.

Σ'αυτό το πρόγραμμα σαν εταίροι συμμετέχουν:η ΝΕΛΕ,η Γ.Γ.Α.Ε ,ο ΟΛΕΑ και το κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης Μ.Ι.Τ.

Περιοχές εφαρμογής του προγράμματος:Δήμος Κ.Αχαΐας και Δήμος Ιλίου.
 Το πρόγραμμα θ'αφορά τρεις τομείς δράσης:

- 1.Προκατάρτιση:Μαθήματα Βλληνικής Γλώσσας,Προεπαγγελματικής Κατάρτισης

Επαγγελματικός προσανατολισμού, δικαιωμάτων & υποχρεώσεων πολιτών.

2. Κατάρτηση: Δύο σεμινάρια για νέους επιχειρηματίες.

3. Προώθηση της απασχόλησης:

α) Δημιουργία Λέσχης Εργασίας

β) Επιδότηση της Αυτοαπασχόλησης.

4. Υποστηρικτικές Υπηρεσίες:

α) Στήριξη πολιτισμικής ταυτότητας τσιγγάνων

β) Ατομική και συλλογική Συμβουλευτική Υποστήριξης

γ) Ευαισθητοποίηση τοπικής κοινωνίας."

- 1.2 Συνέντευξη με τον Αντιδήμαρχο της Κ.Αχαΐας
 κ. Γκόντση (Α)
 και τον πρώην Δήμαρχο κ. Καράμπελα. (Β)

(Α). Ο Αντιδήμαρχος, μας τόνισε ότι οι σχέσεις του Δήμου με τους τσιγγάνους και ειδικά με το Δημοτικό Συμβούλο κ. Χηνά είναι άριστες.

Ευκρεμότητες μόνο μπορούν να παρουσιαστούν κατά τη συμπλήρωση κάποιων εγγράφων, λόγω του γεγονότος των συχνών μετακινήσεών τους σ' άλλες περιοχές της Ελλάδας.

"Η Κ.Αχαΐα αποτελεί ορμητήριο τους και χώρο όπου συγκεντρώνονται οι τσιγγάνοι για να γιορτάσουν τους γάμους τους και τα πανηγύρια τους. Με τη βοήθεια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προσπάθησαν ν' ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του σύγχρονου τρόπου ζωής, ζώντας κάτω από πιο ανθρώπινες συνθήκες (π.χ. κατασκευή δρόμων, δικτύου αποχέτευσης κ.λ.π). Οι τσιγγάνοι θεωρούνται πολίτες αυτής της πόλης με ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

(Β). Σύμφωνα με τον πρώην Δήμαρχο και Ιστορικό-Φιλολόγο κ. Καράμπελα, η εγκατάσταση των τσιγγάνων στην Κ.Αχαΐα, πραγματοποιήθηκε το 1965-69. Μέχρι το 1991 οι κάτοικοι δεν αντιμετώπιζαν κανένα πρόβλημα επικοινωνίας και συνύπαρξης μ' αυτούς. Ίσα-ίσα το γεγονός ότι αποτελούν μια διαφορετική κατάσταση τσιγγάνων (αριστοκράτες), με άφογη συμπεριφορά και οικονομική άνεση που διαφαίνεται στις καθημερινές συναλλαγές τους με τους ντόπιους, μας έκανε "ν' ανοίξουμε πρώτα τις καρδιές μας και έπειτα τις πόρτες μας".

"Ο λόγος που εγκαταστάθηκαν στην Κ.Αχαΐα, ήταν η αναζήτηση ενός χώρου που να προσφέρει οικονομικές δυνατότητες ανάπτυξης (π.χ. τουρισμός).

Η Δ.Ελλάδα ήταν πρόσφορο έδαφος, διευκολύνοντας την επικοινωνία τους με την Ήπειρο και τις άλλες πόλεις που είχαν εγκατασταθεί τσιγγάνοι (Μάρτα, Αγρίνιο, Αμαλιάδα, Άργος, Καλαμάτα). Η Κ.Αχαΐα αποτελούσε ιδανικό τόπο εγκατάστασης, λόγω του κλίματός της, του μικρού αριθμού μόνιμων κατοίκων-βασικό στοιχείο για τη μη πρόκληση αντιδράσεων τους. Από το 1985 και ύστερα συγκεντρώθηκαν πάρα πολλοί και διευκολυνόμενοι από τη γενικότερη αναρχία και ασυδοσία που υπήρχε στο χώρο, μεταδόθηκε αυτό το πνεύμα και στους ίδιους. Ενώ τα πρώτα χρόνια κατά την πραγματοποίηση των γάμων τους υπήρχε σεβασμός στους νόμους-κι αυτοί ήταν πιο αυστηροί-έπειτα ήθελα τα μεγάφωνα στη διακασών, μετατρέποντας το τριήμερο γλέντι τους σε αληθινό μαρτύριο για τους ντόπιους.

Επιπλέον, οι νεαροί τσιγγάνοι ορμούσαν με τ' αυτοκίνητά τους χωρίς να σέβονται τους πεζούς, αλλά αυτά τα έκτροπα σταμάτησαν με παρεμβάσεις των ίδιων των τσιγγάνων. Οι ντόπιοι άρχισαν ν' αντιδρούν από το '90 και οι νεαροί τσιγγάνοι απειλούσαν πως αν αντιληφθούν κάποια ενέργεια απομάκρυνσής τους θα "δοβλέυε η καρμπίνια". Γεγονός είναι ότι οι τσιγγάνοι αντιδρούν εύ-

κολα σε κάθε προσπάθεια διευκόλυνσης των ντόπιων για κοινή συνδπαρξη μ' αυτούς.

Οι ίδιοι οι τσιγγάνοι καλλιεργούν το ρατσισμό και την προκατάληψη. Αυτό ισχύει για κάθε ομάδα που αποτελεί μειονότητα. Οι ντόπιοι δεν είναι ρατσιστές. Οι αντιδράσεις τους είναι εντελώς φυσιολογικές, όταν προσκαθούν ν' αντισταθούν τα χτυπήματα που δέχονται από τους τσιγγάνους, οι οποίοι είναι πολύ έξυπνοι και αρκετά πονηροί. Έχοντας σαν συμβολογούς τους και υποστηρικτές τους-με το αζημίωτο φυσικά-δικηγόρους και μηχανικούς, καταφέρνουν να ελίσσονται και να επιβιώνουν.

Από το '92 κι έπειτα η εισροή των τσιγγάνων έγινε ανεξέλεκτη. Ο αριθμός των 2000, περίπου ατόμων, σε σύνολο 9000 κατοίκων αποτελεί υπερπληθυσμό για μια μικρή πόλη σαν την Αχαΐα.

Όσο αφορά τον τρόπο εγκατάστασής τους, λειτουργούν με οργανωμένο σύστημα. Αγοράζουν περιφερειακά οικοπέδα σε τιμές υπερδιπλάσιες ακ' τις κανονικές και οικοδομούν μεγαθήρια σε μικρό χρονικό διάστημα. Οι ντόπιοι τρίβουν τα μάτια τους, στην κυριολεξία. Ωστόσο αναγκάζονται να πουλουν τα οικοπέδα τους, λόγω του δελεαστικού κέρδους και του γεγονότος ότι τα οικοπεδά τους χάνουν την αξία τους, όταν βρίσκονται σε περιοχές περιυγκλωμένες από τσιγγάνικα σπίτια.

Από το '91, άρχισαν οργανωμένες αντιδράσεις με αφορμή παράπονα τοπικών φορέων που θεωρούσαν τους τσιγγάνους ενοχλητικούς και παρείσακτους. Ένας λόγος που γεννάθηκαν οι αντιδράσεις είναι και το γεγονός της ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού τους τα τελευταία 3 χρόνια κυρίως, έπειτα από το διωγμό των τσιγγάνων της Αμαλιάδας από τον τότε Δήμαρχο, και η εγκατάστασή του στην περιοχή μας. Ενισχυτικά συνέβαλλε και το γεγονός ότι το '92-'93 κάποιοι τσιγγάνοι άρχισαν να εκδηλώνονται υπέρ των Σκοπευτών και να καταφέρονται ενάντια σε κάθε εκδήλωση που πραγματοποιούσαμε εναντίον τους.

Πιστεύω ωστόσο ότι το πρόβλημα το δημιουργούμε εμείς οι ίδιοι (εννοώ κυρίως τους φορείς και ειδικά το ραδιοφωνικό σταθμό "ΑΧ FM" και την εφημερίδα "Αχαϊκό Βήμα" που καλλιεργούν τεχνητή ένταση και ανυσηχία στον κόσμο). Κατ'εμένα το μοναδικό πρόβλημα είναι η αυξανόμενη τάση του πληθυσμού τους για την ομαλότερη κοινωνική ένταξή τους και για να μην καλλιεργείται το "εμείς και το εσείς", δεν πρέπει να έρθουν άλλοι τσιγγάνοι. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει σαν όριο ανώτατου αριθμού τσιγγάνων σε κάθε πόλη το ποσοστό 10-20%. Στην Κάτω Αχαΐα έχει φτάσει με ανεπίσημα στοιχεία το 35%. Τα επίσημα στοιχεία δείχνουν μικρότερο ποσοστό κι αυτό γιατί κατά την απογραφή του '91, προτίμησαν να εγγραφούν σε λιγότερο ή περισσότερο κοντινό δήμο με κίνητρο την απόκτηση αδειών μικροπωλητών από τους εκεί Δημάρχους.

Κατά τη διάρκεια της θητείας μου ως Δήμαρχος, δεν υπήρχαν ουσιαστικά προβλήματα με τους τσιγγάνους. Αντίθετα κυριάρχησε ο διάλογος, η συνεννόηση

και η συνεργασία. Με το διάλογο προσπαθούσαμε προτάσσοντας λογικά επιχειρήματα να εξομαλύνουμε όλα τα προβλήματα. Οι σχέσεις άλλωστε των ντόπιων με τους τσιγγάνους ήταν πολύ καλές. Μάλιστα στο ανατολικό τμήμα της πόλης όπου ζουν γύφτοι έχουν γίνει γάμοι μεταξύ "λαϊκών" και γύφτων.

Αυτό τελικά που πρέπει να γίνει είναι η λήψη αυστηρών μέτρων όσο αφορά την καταπολέμηση της ασυδοσίας (ανεξέλεκτες εκδηλώσεις συμπεριφοράς, παράνομο εμπόριο, φοροδιαφυγή, κ.λ.π). Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την άλλη πλευρά, πρέπει να θεσπίσει νόμους, σε συνεργασία με το Κράτος, για την ισόρροπη κατανομή του πληθυσμού των τσιγγάνων.

Πιστεύω, πάντως, ότι μετά από λίγα χρόνια θα εκλείψει η κράτοσα νοοτροπία για τους τσιγγάνους, όπως συνέβει και με τους Αρβανίτες, στο πρόσφατο παρελθόν. Η συνύπαρξή τους θα είναι δεδομένη και η ενταξή τους καθολική."

1.3 Συνέντευξη από Άλλους Φορείς

Λαϊκή Επιμόρφωση (Κ⁹⁵ Μπρακατσέλος): "Ο μόνος σύλλογος που είναι ενεργός στην Κάτω Αχαΐα και αρκετά δραστήριος είναι αυτός των τσιγγάνων. Οι άλλοι σύλλογοι είναι απλώς σφραγίδες.

Οι τσιγγάνοι δεν αποτελούν απειλή. Το φανατισμό το καλλιεργούν κάποιοι κβριοι, για πολιτικές σκοπιμότητες. Δεν υπάρχει ευαισθητοποιημένη πολιτική απέναντι στους τσιγγάνους.

Τους γύφτους-που αποτελούν μια ιδιαίτερη ομάδα τσιγγάνων με τάσεις αφομόρφωσης-τους χρησιμοποιούσαν επι πληρωμή, πριν λίγο καιρό οι "λαϊκοί" για να τους βοηθούν στις δουλειές τους (στα χωράφια ή στη λάτρα του σπιτιού). Από τη στιγμή που ξεκίνησε να εκπέμπει ο σταθμός "ΑΧ FM", εναντίον των τσιγγάνων και να καλλιεργεί το φόβο και την προκατάληψη στις ψυχές τους, έχει πάψει αυτή η σχέση μαζί τους.

Η Λαϊκή Επιμόρφωση, ωστόσο πέρα από την επιμορφωτική της παρέμβαση έχει σαν στόχο και την κοινωνική τους ένταξη και αυτή, προϋποθέτει σεβασμό στον τρόπο ζωής τους, στα ήθη και στα έθιμά τους.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, σε συνεργασία μαζί μας σκέφτεται να προβεί στην εγκατάσταση τροχοβίλων μέχρι να βρεθεί πιο άμεση λύση. Στόχος είναι η κάλυψη της ανάγκης για ανεύρεση αιθουσών όπου θα χρησιμοποιηθούν για αθούσες διδασκαλίας και εκδηλώσεων.

Κατά καιρούς έχουν σχεδιαστεί προγράμματα σε συνεργασία και επιχορήγηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο της Κοινότητας, που αφορούν κυρίως την επαγγελματική κατάρτιση των τσιγγάνων και την εξειδίκευσή τους. Π.Χ Πρόγραμμα κατάρτισης στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, πραγματοποιείται αυτό το διάστημα στην Αγ. Βαρβάρα και αφορά τους τσιγγάνους όλης της χώρας.

Όσο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί με τα προγράμματα αυτά, γιατί πολλές φορές υπάρχουν περιεκίες που δίνονται σε συμπληρωματικές υπηρεσίες και υπάρχει ο κίνδυνος ν' αποτύχει το πρόγραμμα. Αυτό έχει σα συνέπεια την αποθάρρυνση παρακολούθησης από τους τσιγγάνους άλλου μελλοντικού προγράμματος πιο αποτελεσματικού.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι τοπικές επιχειρήσεις πάντως, βρίσκονται πρέπει να τονίσουμε πάντοτε στο πλευρό μας, αρωγοί και υποστηρικτές μας, είτε υιοθετώντας προτάσεις μας που αφορούν την κοινωνική ένταξη των τσιγγάνων, είτε σα χορηγοί εκδηλώσεων μας."

Π. Αποψη της Κοινωνικής Λειτουργού για τη ζωή των τσιγγάνων.:

" Οι τσιγγάνοι βρίσκονται σε αρκετά καλό επίπεδο από άποψη μόρφωσης και τρόπο ζωής, σε σύγκριση με τους γύφτους, που το μορφωτικό όσο και το οικονομικό τους επίπεδο είναι αρκετά χαμηλό. Εμφανίζουν τάσεις αφομοίωσης, υιοθετώντας συνήθειες των "λαϊκών". Αυτοί που ζουν στις Εργατικές Κατοικίες,

δεν έχουν ιδιαίτερη γλώσσα ούτε και παράδοση, έχουν χάσει πολλά στοιχεία του πολιτισμού τους. Έχουν, ωστόσο οργανωθεί και δεν πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης, όσο αφορά την εργασία που προσφέρουν (απαιτούν την απόκτηση ενσήμων."

~ ~ ~ ~ ~
 Αστυνομικός Υποδιοικητής της Κ.Αχαΐας: "Δεν έχουμε κανένα πρόβλημα με τους τσιγγάνους. Τα επίπεδα της εγκληματικότητας, δεν παρουσιάζουν καμιά σοβαρή διακύμανση, σε σύγκριση με τους λαϊκούς."

~ ~ ~ ~ ~
 Ο εκπρόσωπος της Εκκλησίας τονίζει: "Το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι ο χρόνος πραγμάτωσης των γάμων τους: μερικοί από αυτούς έχουν την απαίτηση να θέλουν να τελέσουμε τους γάμους τους ακόμα και τις 11 το βράδυ."

~ ~ ~ ~ ~
 Η Επιμελέτρια Υγείας του Κέντρου Υγείας Κ.Αχαΐας αναφέρει: "Πριν από μερικά χρόνια, με το διορισμό της στην Κ.Αχαΐα, αντιμετώπισε δυσκολία στο να πείσει τους τσιγγάνους να εμβολιάζουν τα παιδιά τους. Μετά από πολλές προσπάθειες και επαφές, τα τσιγγανόπουλα έχουν σχεδόν όλα Βιβλιάρια Υγείας. Δεν ισχύει το ίδιο και για τα παιδιά των γύφτων, που ζουν μέσα στη βρωμιά. Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι φορές, όταν θέματα που αφορούν κυρίως ψυχιατρικά περιστατικά, στηρίζονται σε ψευδείς συμπλήρωση στοιχείων. Π.Χ. δηλώνουμε διάφορα πιστοποιητικά ότι πάσχουν από κάποιο ψυχολογικό νόσημα, χωρίς να διαπιστώνεται στην πράξη, απλά για να πάρουν αναβολή από το στρατό."

~ ~ ~ ~ ~
 Η Αντιπολιτευση-μειψηφία της Κ.Αχαΐας τονίζει: "Η ένταξη των τσιγγάνων στο κοινωνικό σύνολο έγγυται στο σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων αμφότερα: τσιγγάνων-ντόπιων.

- Όχι στις λογικές, της Αφομοίωσης

- Όχι στις κινητοποιήσεις για χειραγώγηση και επιδείνωση των συνθηκών ζωής των τσιγγάνων!"

~ ~ ~ ~ ~
 Ο Πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων τονίζει:

~ ~ ~ ~ ~
 "Η ζωή στην Αχαΐα, έχει υποβαθμιστεί, λόγω της ύπαρξης των τσιγγάνων. Αγαπώ τον τόπο μου, αλλά ντρέπομαι για το κατόντημά του. Η ύπαρξη των τσιγγάνων έχει μετατραπεί "κατάρρα" για τον τόπο.

~ ~ ~ ~ ~
 Έχουν αρχίσει ήδη να ακοιγονται ότι έχουν εντοπιστεί δωμάτια στα τσιγγάνικα με ναρκωτικά, για κατοχή και χρήση όπλων από τσιγγάνους, παράνομο εμπόριο (αυτό δικαιολογεί και το γρήγορο κλουτισμό τους).

Οι τσιγγάνοι είναι σε μεγάλο βαθμό φιλότουρκοι. Απόδειξη τα 2-3 τελευταία χρόνια, τα τσιγγάνικα πλημμυρίζουν και κατάκλδζονται από τους ήχους των τουρκικών αμανέδων.

Έχουν μετατρέψει τους δρόμους στην περιοχή που κατοικούν σε αλάμες. Το χειρότερο, δε φροντίζουν για την υγιεινή και καθαριότητα τους και της περιοχής τους: σφάζουν αρνιά στους δρόμους, πλένουν ρούχα και οικιακά σκεύη σε βρύσες δημοσίων χώρων. Έχουν ωστόσο την κάλυψη της αστυνομίας, λαδώνοντας αυτούς αλλά και τους πολιτικούς και οποιοδήποτε άλλο χρειαστεί, ώστε να πετύχουν τους σκοπούς τους."

Σημείωση: "Τη συνέντευξη και γνώμη του διευθυντή της τοπικής εφημερίδας "Αχαϊκό Βήμα" και του ραδιοφωνικού σταθμού "ΑΧ FM", δεν την παραθέτουμε, γιατί θεωρούμε ότι, η παράθεση των ιδίων των αποκομμάτων από τη συγκεκριμένη εφημερίδα (βλέπε παράρτημα) που εκδίδει όχι μόνο σκιαγραφεί αλλά και αποκαλύπτει πλήρως την αποκορύφωση του ρατσισμού και του βαθιά προκαταλημένου πνεύματος που τον διακατέχει.-

Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α Τ Α

(ΓΕΝΙΚΕΥΣΕΙΣ)

Η σκιαγράφηση όλων σχεδόν των απόψεων των φορέων της Κ. Λαϊκής για τους τσιγγάνους, το καίριο μέσα στο οποίο κινούμαστε και δρουν, τις αντιλήψεις καλυμμένες ή φανερές που επικρατούν, αποτέλεσαν αντικείμενο μελέτης στο δεύτερο αυτό μέρος της εργασίας μας.

Εμείς αφήνουμε τον αναγνώστη να κρίνει όσο αυτό είναι εφικτό το κοινωνικό γίγνεσθαι της μικρής αυτής πόλης με τις δυο κοινωνίες.

Μόνο δυο λόγια - προτάσεις θα καταθέσουμε σαν επίλογο:

Οι τσιγγάνοι δεν είναι "παιδιά ενός κατώτερου θεού". Είναι άνθρωποι, με σάρκα και οστά, όπως και "εμείς" οι υπόλοιποι. Καιρός να πάψει το εμείς και εσείς. Αυτός ο τόπος ανήκει σ' όλους μας. Ας σεβαστούμε ο ένας την ύπαρξη και υπόσταση του άλλου. Καιρός να σμίξουμε τα χέρια και να προχωρήσουμε μπροστά, αποβάλλοντας μισαλλοδοξίες, προκαταλήψεις και μίσση. Δε καταλήγουν πουθενά μόνο σε αδιέξοδο, οξύνοντας την ήδη τεταμένη κατάσταση.

Όλα αυτά μπορεί να φαντάζουν αρκετά ποιητικά και ρομαντικά, η συνειδητοποίηση τους όμως, θα κάνει τη ζωή μας πιο εύκολη και ανθρώπινη.

Είναι καιρός ν' αποκτήσουν και οι τσιγγάνοι τη δική τους φωνή. Τα Μ.Μ.Ε. ας σταθούν αρωγοί και όχι εξολοθρευτές τους. Γιατί να μην υπάρξουν προγράμματα στην Κρατική τηλεόραση και στους Ιδιωτικούς Σταθμούς, που να προβάλλουν θέματα των τσιγγάνων και ν' απευθύνονται σε τσιγγάνους;

Γιατί να μη τους εξασφαλίσουμε καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, από το να τους κρίνουμε συνεχώς σαν υπαίτιους, πρόκλησης κάθε είδους ρύπανσης, που προκαλείται γύρω μας;

Αλήθεια, μήπως έχουμε σκεφτεί, αν τελικά όλες αυτές οι αντιδράσεις μας απέναντι τους, είναι αποτέλεσμα του υπέρμετρου εγωκεντρισμού μας και του φόβου που μας διακατέχει, μήπως χάσουμε τα "κεκτημένα δικαιώματά μας", προσπαθώντας μέσα από τη συνεχή υποβίβασή τους ν' αντλήσουμε το κύρος μας σαν κοινωνία, ζώντας με τις ψευδαισθήσεις της ανώτερης καταγωγής και της "ευγενικής γενιάς".

Είναι λοιπόν καιρός να προβληματιστούμε, παραμερίζοντας τις παρωπίδες και βλέποντας ανοικτά μπροστά μας, την καινοδρμία μέρα που ξημερώνει, την καινοδρμία κοινωνία, χωρίς φόβους και φοβίες, για κάθε μέλος της που τυγχάνει να είναι "διαφορετικό". Όταν γίνει αυτό αμτιληπτό και από τις δυο πλευρές (τσιγγάνους & ιθαγενείς) τότε θα πάψουν να περιχαράκωνονται γύρω από τις προκαταλήψεις τους και το ρατσισμό τους και θα φροντίσουν για την πρόοδο και ανάπτυξη της Κάτω Λαϊκής, μετατρέποντάς τη σε πρότυπο κέντρο συνδράξης των δυο κοινωνιών. -

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

" Η Παναγιά είναι πιο όμορφη
από το κρίνο μέσα στα χωράφια
από το τριαντάφυλλο μες τις τρια-
νταφυλλιές
από το χιδνι μέσα στη χαράδρα"
(Απόσπασμα από φλαμέγκο)

Φωτογραφίες από την τσιγγανική σιγκακία

Δυστυχώς έχουμε να θύμει πολλά θύματα ακόμα. Δεν υπάρχει ανθρωπιά τώρα με τους τσιγγάνους με και παρεμηνευστο χάρτη κατοίες προτάσεις όταν πρωτοήλθαν και δεν θα υπήρχαν πρόβλημα σήμερα. Πάντως είσθηση ποσάλε το γεγονός ότι κανείς δεν ανακινεί το θέμα των τσιγγάνων παρά όλα ότι αναγκάζονται σαν το μεγαλύτερο πρόβλημα της Αχαΐας. Η αμηνία που υπάρχει λόγω ελλείψης μελέτης ειδικών ορα και αναπαράξιας κοντοπρόθεσμων αλλά και μακροπρόθεσμων λύσεων φανεται να βαρύνει αποφασιστικά όλες τις μεχρι τώρα Δημοτικές αρχές από της εμφανισιως των τσιγγάνων στην Αχαγία μέχρι και σήμερα.

Πιστευεται παντως ότι το πρόβλημα μπορεί να αποτελεσει έναν πολύ συσπειρωσης όλων των πολιτικοκοινωνικών ταξων της πόλης, με απώτερο στόχο την διευθέτηση του προβληματος τουλάχιστον σε σταθεροποιητικά

πλάισιο. Ομως η αρχική πρωτοβουλία μιας τέτοιας συσπειρωσης φαίνεται να μην βρισκει πρόσφορο έδαφος, λόγω διαφόρων αντιθέσεων μεταξύ πολλων τοπικής εμβέλειας.

αυτο της αγοράς και ορισμένων κτηνικών προϊόντων. Αλλα το ότι η Αχαγιά δεν έχει κανένα παράλληλο της προκειμένου να αντιμετωπίσει το ζήτημα των τσιγγάνων. Υπάρχει περισοτέρο μια τμήμα παρα μια διεύθυνση προσδιο-

νοκίας τους. Όλοι φαίνεται να ικανοποιήθηκαν που οι τσιγγάνοι κάνουν πιο αθόρυβα τους γάμους τους και δεν "σπώνουν στο πόδι" την Αχαγιά, όπως γινόταν παλαιότερα. Στην δε προεκαλογική περίοδο υπάρχει ειδικός σχεδιασμός των υποψηφίων, ποιος να τους πρωτοποράσει την ψήφο ή τα εκλογικά βιβλιάρια. Ποιος να τους πρώτοκρίβασει "αϊτεύοντας την Αχιλλείο πτέρνα τους" δηλαδή τις άδειες μικροπωλητών, που αποτελούν την πηγή των εσόδων τους. Κανένας δεν προβληματίζεται ότι οι συνουρευόντες με τους τσιγγάνους συμπολίτες μας, πωλούν τα σπίτια τους ο ένας μετά τον άλλον, με αποτέλεσμα να κοντεύουν να φθάσουν μέχρι την εκκλήσια. Κανέναν δεν δείχνει να αφορά το θέμα της μόρφωσης τους. Κανέναν τελικά δεν προβληματίζει, ότι μετά από λίγα χρόνια, οι τσιγγάνοι ίσως θα εκλεγούν δικό τους Δήμαρχο.

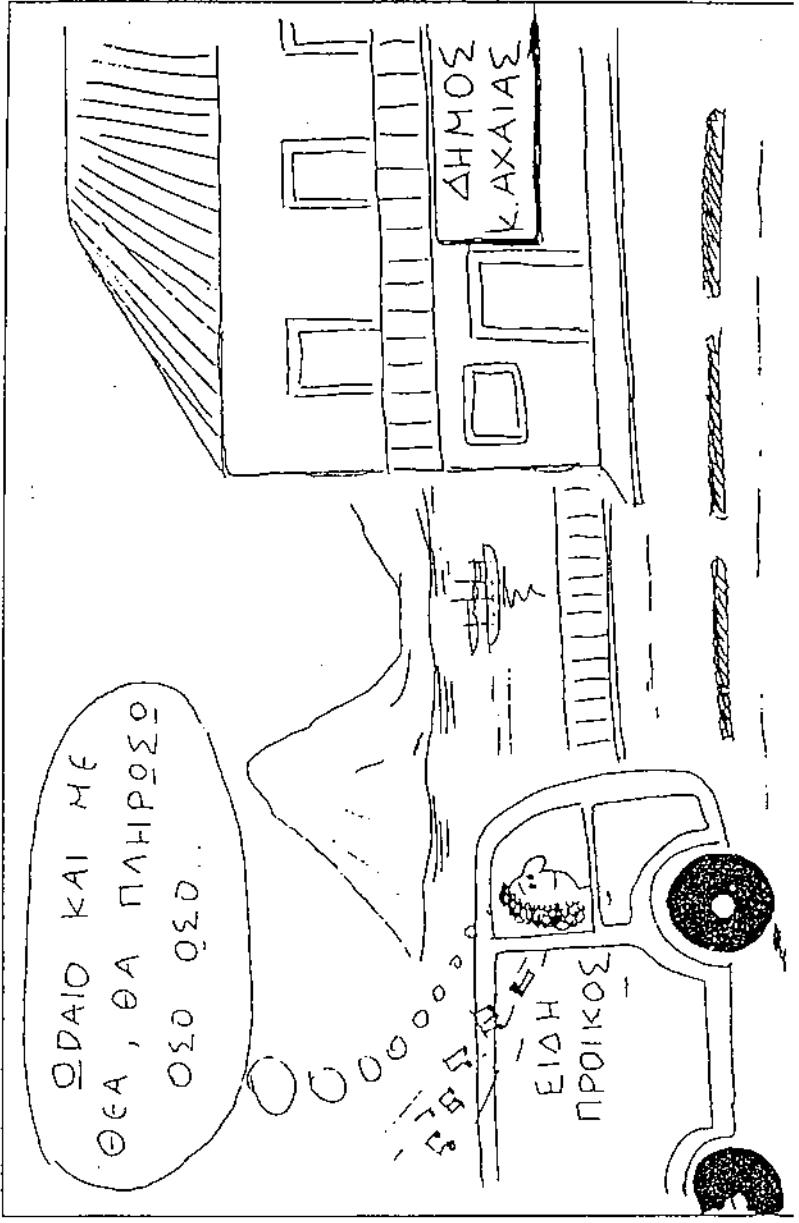
Γιατί αυτή η αδιαφορία από όλους; Τι περιμένουμε για να αντιδράσουμε; Τι περιμένει η Δημοτική Αρχή να συμβεί για να καταλάβουν οι πάντες ότι η Αχαγία κινδυνεύει να αγορά-

ΤΥΠΙΚΑ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ

Ο ΚΑΪΡΟΣ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Εδώ και τρία χρόνια για όταν άρχισε να λειτουργεί ο ραδιοφωνικός σταθμός ο ΑΧ...FM, ένα από τα σοβαρότερα θέματα που διάστασε να "ακουμηθεί", ήταν και το θέμα των τσιγγάνων. Και τούτο γιατί η προαγωγή του προβληματος είναι πολυδιάστατη. Και πάντα υπάρχει ο κίνδυνος να κατηγορηθεί κανείς για ρατσιστής, για ρομαντικός ή για κοινωνικός εμπερησής. Δεν με ενδιαφέρει τι ακριβώς χαρακτηρίσθηθε μου προσάψετε, όταν διαβάσατε αυτό το άρθρο. Ο καιρός για ευαισθησίες έχει περάσει, μια και σε λίγα χρόνια θα σημάνει ο καιρός των τσιγγάνων.

Παρά τα χρόνια που πέρασαν, οι εκάστοτε Δημοτικές Αρχές δεν "έβαλαν το μαχαίρι στο κόκαλο", με αποτέλεσμα ακόμη και σήμερα να μην υπάρχει ο στόχος, άρα και η μεθοδευση, για την λύση του σπουδαιότερου προβληματος της Αχαγιάς. Κανείς δεν μιλά επίσημα γι αυτό. Κανέναν δεν δείχνει να ανησυχεί, για το τι προκειται να συμβεί σε λίγα χρόνια. Κανέναν δεν απασχολεί ότι οι τσιγγάνοι αποτελούν το 33% του πληθυσμου μας και σε μια 15ετία θα είναι

ΟΔΑΙΟ ΚΑΙ ΜΕΘΕΑ, ΘΑ ΠΛΗΡΩΣΟ ΟΣΟ ΟΣΟ

ΕΙΔΗ ΠΡΟΙΚΟΣ

ΔΗΜΟΣ Κ. ΑΧΑΪΑΣ

Οι κακές γλώσσες λέ-
νε, πώς το Δημαρ-
χείο επέβαλε «έ-
μπαρκο» στο ΑΧΑΪΚΟ ΒΗ-
ΜΑ, γιατί οι θέσεις του και
οι απόψεις του είναι μονο-
μερώς κατασκευασμένες έ-
τσι ώστε να υποβαθμίζεται
το έργο του Δήμου. Πού
κατά την γνώμη μερικών,
είναι και σημερινό και πο-
λυδιάστατο κοινωνικά.
Οι κακές οι γλώσσες λέ-
νε πως έδωσαν «διόρια»
στην εφημερίδα και αυτή
δεν «συνεμορφώθη» προς
τους υποδείξεις. Ακόμα λέ-
νε πως ο Δήμαρχος, γι αμ-
τό δεν απαντάει σε κανένα
δημοσίεμα, θέλοντας να
δείξει πως η εφημερίδα κι-
νείται σε σαφώς υποκειμε-
νικά αντιπολιτευτικά επιπέ-
δα, επειδή δεν «γουστάρει»
τον σημερινό Δήμαρχο. Α-
κόμα λένε για το ΑΧΑΪΚΟ
ΒΗΜΑ πως όποιος «ανακα-
τεύεται» μαζί του, τον
«τρώνε οι κότρες» της αδι-
κης κρυσθής.

Τώρα θα υποστηρίξετε
γιατί αναφέρομαι εγώ σε
αυτά που λένε και δεν τα
εκφράζουν οι ίδιοι. Μα ει-
ναι απλό. Οποιος μπορεί
να «εκφέθει» αλλά και πρά-
κτικά θα καταλάβει, ότι ου-
τό που δεν μπορούν να υ-
πομείνουν, είναι η κριτική.
Και την κριτική πρέπει να
την υπομένουν τα δημόσια
πρόσωπα, είτε είναι άδικο
την πολιτική όμως, υπάρχει
ο κίνδυνος να μην βρουν
ποτέ δικιο, γιατί κανείς δεν
θα γνωρίζει τις απόψεις
τους. Αν βέβαια έχουν.

Συνέχεια σελ. 8

Συνέχεια από σελ. 1
αφήνουν να αντιμετωπι-
σουμε το πρόβλημα μο-
νοιασμένα.
Ας ξυπνήσουμε πριν
είναι αργά. Οι ταιγανοί
ήλθαν στον τοπο μας και
ας υποθέσουμε ότι είναι
καλοδεχούμενοι. Αλλά
οι "νοικοκυραίοι" είμα-
στε εμείς και πρέπει να
κατανοήσουν πως εμείς
είμαστε αυτοί που απο-
φασίζουμε πόσους θα
φιλοξενήσουμε που και
πως. Και στο "σπίτι μας"
έχουμε αρχίζει από
καιρό να έχουμε πρό-
βλημα μαζί τους. Και
σαν φιλοξενούμενοι
πρέπει πρώτα οι ίδιοι να
το καταλάβουν πριν
αποφασίσουμε να τους
όταν φθάνει ο νοικοκυ-
ρης να εκφράσει στον

φιλοξενούμενο ότι του
είναι ενοχλητικός, τότε
ή αυτός διορθώνεται ή
φεύγει μόνος του ή διώ-
χνεται με το ζόρι. Και
αυτές οι αρχές φιλοξε-
νίας, είναι οι πλέον βα-
σικές για να συνυπαρ-
χούμε.
Και μην περιμένουν βέ-
βαια να τους λύσουμε
εμείς όλα τα προβλήμα-
τα όντας απόντες από
τις διεργασίες που τους
αφορούν.

Αγαπητοί μας ταιγαν-
νοι το καλύτερο, που
έχετε να κάνετε είναι να
βρείτε κάποιον τρόπο να
συνεννοηθείτε μαζί μας,
και να ήσαστε σίγουροι
ότι θα σας κατανοήσου-
με πλήρως, αν είναι ο
στόχος σας να συνυπαρ-
ξουμε αρμονικά. Αν
όμως έχετε κατά νου να

αλώσετε την Αχαγιά
αθόρυβα και σταδιακά,
να είσαστε σίγουροι πως
υπάσχει ακόμα το μερα-
κι και ο πόνος για τον
τοπο μας και δεν θα τον
παραδώσουμε αμαχητί.
Θα τον υπερασπισόμμε
με κάθε τρόπο. Με κάθε
μέσον θεμιτό και αν
χρειαστεί αθέμιτο. Γιατί
το τελευταίο που μπορεί
να συμβεί σε τούτη την
πόλη είναι να γίνουμε
εμείς οι ταιγανοί στον
τόπο μας. Πρέπει να
προσέξετε πολύ, γιατί οι
"νοικοκυραίοι", θέλετε
από ευγένεια θέλετε
από κοινωνική ευαισθη-
σία, ακόμα δεν μιλήσαν.
Και εύχομαι να μην τους
κάνετε να μιλήσουν,
γιατί τότε θα είναι αργά.
Με εκτίμηση,
Κώστας Α. Δηληγιάννης

Συνέχεια από σελ 1
με σε ευθεία αντιπαράθεση μαζί σας προκειμένου να διατηρήσουμε την γη των γονιών μας. Θεώρησα ότι ήταν δεδομένη στήριξή σας για τα προπατορικά κεκτημένα μας. Θεώρησα ότι το κύριο μέλημά σας δεν ήταν απλά και μόνον να εκλεγείτε Δήμαρχος. Γιατί είχατε πείσει και για την εξισύνη σας και για την αξιοσύνη σας, όσον αφορά τον χειρισμό των θεμάτων της πολιτικής.

Όμως κ Δήμαρχε θα μου επιτρέψετε να αμφιβάλλω και για τα δύο. Διότι δεν σημαίνει ότι είσαστε κάτοχος των δύο αυτών προτερημάτων επειδή κερδίσατε τις εκλογές. Αν θέλετε ακόμα, το πιο εύκολο μιας τετραετίας είναι η νίκη των εκλογών. Από εκεί και πέρα δεν νομίζετε ότι σε έναν δημόσιο άνδρα το πλέον σημαντικό είναι να αποδείξει ότι πράγματι αξίζει την τιμή που του έκανε ο λαός επιλέγοντάς τον με την ψήφο του; Ότι αξίζει να κατέχει την θέση του πρώτου πολίτη της Αχαγιάς; Και εσείς κ Δήμαρχε δημιουργείτε όλες τις προϋποθέσεις για τα αποδείξετε το αντίθετο.

Γιατί εσείς πρώτος έπρεπε να αναλάβετε τις πρωτοβουλίες εκείνες που δεν θα έφερναν τους πολίτες αυτής της πόλης που συνορεύουν με τους Τσιγγάνους να υποστηρίζουν ότι δεν αντέχουν άλλο. Τι περιμένετε; Ετοιμάζετε την αντιπρόθεσή σας, οργανώνοντας σύσκεψη, που να παρίστανται και τα μέσα ενημέρωσης για το θέμα των Τσιγγάνων. Λες και σας λείπει η δημοσιότητα, προκειμένου να προχωρήσετε στην λύση του προβλήματος. Λες και σας λείπει η συζήτηση για να κάνετε τους Τσιγγάνους να καταλάβουν, ότι είναι σε ξένο

58 Η «ΑΥΛΗ» ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

τόπο και είναι αδιανόητο να φύγουμε εμείς και να εγκατασταθούν αυτοί.

Δεν σας κατηγορώ κ Δήμαρχε για την δημιουργία του προβλήματος, αλλά για την απραξία σας, που συνεπάγεται την διατήρησή του. Και αν καταλαβαίνω καλά, επειδή το πρόβλημα των Τσιγγάνων μεγαλώνει με βήματα γεωμετρικής πρόοδου, έχω την εντύπωση ότι

μέχρι του τέλους της τετραετίας σας, θα ευθύνεστε τουλάχιστον για το μισό. Και δεν θα έχετε κανένα δικαιολογητικό. Γιατί δεν δημιουργήσατε άθελά σας ένα πρόβλημα και δεν καταλάβατε την διάσταση που μπορεί να πάρει. Αλλά κληρονομήσατε ένα πανδημώς εκτιμώμενο και συνεχώς διογκούμενο τεράστιο πρόβλημα και αδιαφορή-

σατε, ενώ γνωρίζατε πολύ καλά, αν όχι πως θα το λύσετε τουλάχιστον πως θα μεθοδεύσετε τις πρακτικές της σταθεροποίησής του.

Δεν εύχομαι να με αξιώσει ο Θεός να αντικρίσω Δήμαρχο Τσιγγάνο. Γιατί θα με κάνει να ντραπώ όχι μόνο για την φυγή των συμπατριωτών μου, αλλά ίσως και για την μετονομασία της πλατείας των Τσιγγάνων, σε ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΓΚΟΤΣΟΥΛΙΑ.

Με εκτίμηση
Κώστας Α. Δεληγιάννης

Συνέχεια από σελ. 2
Βασιλη βρισκόταν με έναν πίνακα στα χέρια 50X50 εκατοστά, και το πρόβλημα του ήταν: Ποιό είναι το κάτω μέρος του πίνακα και τι παρίστανε.

Αφού τον γύρισε στα χέρια του από τις τέσσερες πλευρές και μη βρίσκοντας απάντηση στις απορίες του φώναξε το Βασιλη.

«Για κάνε με να καταλάβω ρε Βασιλη τι γίνεται εδώ. Όπως τον βλέπω έτσι, νομίζω ότι παρίστανε ένα μπαντούβανο κόκκορα. Αν του γυρίσω ανάποδα μου φαίνεται σαν ερειπωμένο μεσαιωνικό κάστρο. Αν τον γυρίσω αριστερά δείχνει σαν τούρκικο παζάρι. Αν το γυρίσω δεξιά μοιάζει με μαγκανοπήγαδο.»

«Έχεις δίκιο Χρήστο μου. Έπρεπε να του είχα βάλει τίτλο. Οπότε και το κάτω μέρος του πίνακα θα ήξερες και το θέμα θα καταλάβαινες.»

«Για πες μου τώρα που θα βάλεις τον τίτλο και τι θα λέει.»

«Ο τίτλος θα μπει εδώ κάτω και θα λέει "Η ΕΥΧΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ"»

«Μπράβο μου τότε. Έπρεπε τόσο κοντά στο θέμα όσο το Τόκιο από την Αθήνα.»

«Τι τα θες τι τα γυρεύεις

Χρήστο. Να απασχοληθούμε θέλουμε και φτιάχνουμε ότι μπορούμε. Περί μου τώρα έξω από τα αστέρια πως βλέπεις τον πρώτο πίνακα μου;»

«Τι να σου πω ρε Βασιλη. Δεν έχω αρκετή Ζωγραφική παιδεία ούτε πείρα στους πίνακες και τον βρίσκω από άθλιο μέχρι απαράδεκτο. Αλλά και τους τε-

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

λευταίους πίνακες του Πικάσο έτσι τους βρίσκω. Συνεπώς μην περιμένεις από μένα κριτική.»

«Εσύ τι θα ζωγραφίσεις;»

«Όπως βλέπω... τίποτε. Λέω να κάνω τον συγγραφέα.»

«Αι Μπράβο και σήμερα όπως κατάντησε ο κόσμος έχεις μπόλικα θέματα. Το

οικονομικό, το ενεργειακό, το περιβαλλοντολογικό, τα ναρκωτικά, τους λαθρομετανάστες...»

«Όχι αυτά ρε Βασιλη. Για όλα αυτά γράφουν καθημερινά οι εφημερίδες και τα περιοδικά. Εγώ θέλω να γράψω για το γέλιο, γιατί αυτό είναι που λείπει από τους ανθρώπους. Αν τα καταφέρω θα είναι άθλος.»

Εκείνη τη στιγμή επενέβη η/Θάλεια και με έντονο ύφος είπε.

«Γράψε για το γέλιο, γράψε για το κλάμα, γράψε για την αγάπη, γράψε για το μίσος, γράψε για τον ύπνο, γράψε για το ξύπνιο, αλλά γράψε.»

«Τι να κάνω ρε παιδιά αναγκάζομαι να γράψω κατ' εντολήν της συμβίας μου. Είπα: Κατ' εντολήν!!

ΙΑΤΡΕΙΟΝ ΥΠΕΡΗΧΩΝ

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ Λ. ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ

ΑΚΤΙΝΟΘΟΓΟΣ

ΠΡΩΙ: ΔΕΥΤΕΡΑ - ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8:30-13:30
ΑΠΟΓΕΥΜΑ: ΤΡΙΤΗ-ΠΕΜΠΤΗ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 17:00-20:00
ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ ΚΑΤΟΠΙΝ ΡΑΝΤΕΒΟΥ

Ασπυροπούλου 23, Τ.Κ. 25 200 Κ. Αχαιοί Τηλ: (0693) 25.155

ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ

ΚΑΜΙΑ ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ ΑΓΟΡΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΧΑΓΙΑ;

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΚΙΝΗΤΑ ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Ενώ δεν φαίνεται να αποσχολεί κανεναν το μεγαλύτερο πρόβλημα της Αχαγιάς που είναι οι Τσιγγάνοι, μάλλον αυτό λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις αφού καθημερινά είναι πλέον τα σχετικά τηλεφωνήματα διαμαρτυρίας στην εφημερίδα μας. Και θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι αυτά έχουν δώσει υπερβολές, αλλά οι διασταυρωμένες πληροφορίες μας επιβεβαιώνουν τις ανησυχίες των αναγνωστών μας. αφού Τσιγγάνοι φέρονται σαν ενδιαφερόμενοι για αγορές ακινήτων σε κεντρικά σημεία της Αχαγιάς. Οι ιδιοκτήτες τους αν και προβληματίζονται να

πουλήσουν τα σπίτια τους σε Τσιγγάνους, εν τούτοις η προσφορά που τους έχει γίνει ξεπερνά κατά 40% την κανονική αξία των ακινήτων.

Όπως καταλαβαίνει κανείς έστω και αν υπάρχει κάποια ενδιάφερον από την πλευρά των Αχαγιωτών για την αγορά τους, αυτό μη δενίζεται λόγω της υπεράγκης προσφοράς των Τσιγγανών.

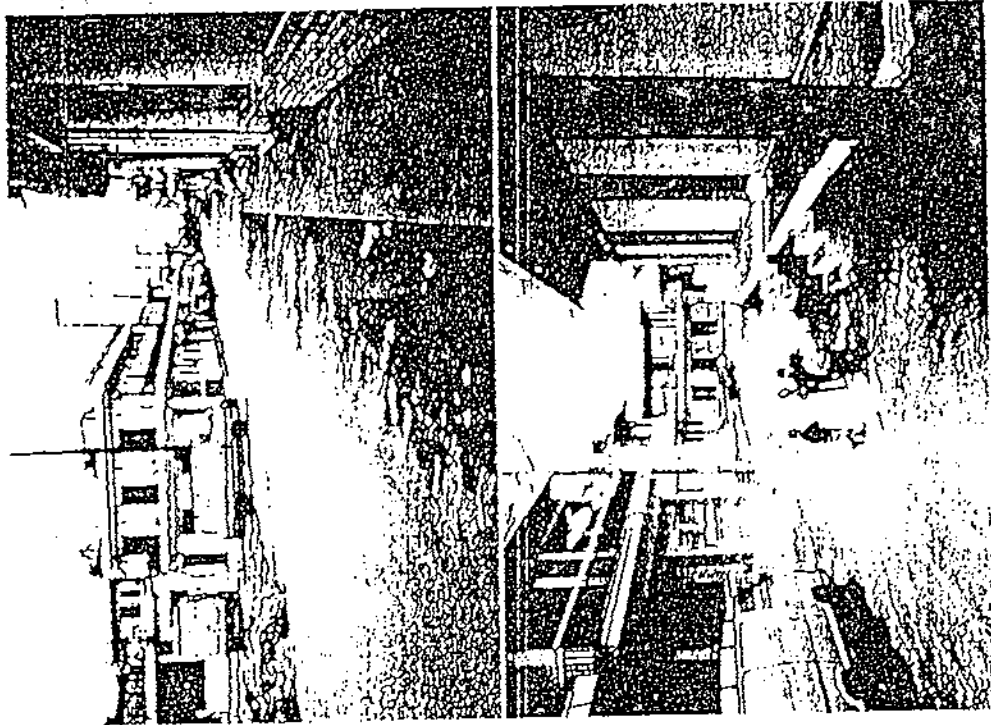
Παρά τις προσπάθειές μας να επικοινωνήσουμε με τον Δημάρχη κ Σάκη Γκωτσάουλα για να μας πει τις απόψεις του, δεν το κατορθώσαμε.

Θέσαμε το θέμα στον κ Α. Κότσαλη ο οποίος σας τόνισε ότι το ανησυχητικό δεν είναι αυτό της αγοράς κατοικιών κεντρικών κτηρίων, αλλά το ότι η Αχαγιά δεν έχει κανένα παρελθόν της προκειμένου να αντιμετωπίσει το ζήτημα των Τσιγγανών. Υπάρχει περισοπτερομοπολιτισμός.

ρισμού και λύσης των προβλημάτων. Μεγάλη είναι η ευθυνη της σημερινής Δημοτικής αρχής η οποία χρησιμοποίησε τους Τσιγγάνους στις τελευταίες εκλογές, χωρίς να βάζει τις προδιαγραφές μιας διαχρονικής λύσης αφηνοντας το πρόβλημα στην τύχη τους.

Ρωτήσαμε μερικούς επώνυμους Αχαγιώτες, ποιο είναι το πρώτο σχήμα που θα ήθελαν να κάνουν σχετικά με το παραπάνω θέμα και οι απαντήσεις τους ήταν οι ακόλουθες:

- Κλιμακώσει της απειλής
- Ταση φυγής, βιασμός της πόλης, αβεβαιο μέλλον
- Είναι βρωμικό και πρόστυχο να πουλήσει κάποιος Αχαγιώτης κεντρικό κτήριο στους Τσιγγάνους.
- Δυστυχώς έχουμε να δούμε πολλά δυσάρεστα ακόμα.
- Δεν υπάρχει ανησυχία τώρα για τους Τσιγγάνους μια και παρέμειναν στα χαρτιά κάποιες προτάσεις όταν πρωτοήλθαν και δεν θα υπήρχαν προβλήματα σήμερα.
- Πάντως αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι κανείς δεν αναφέρει το θέμα των Τσιγγανών παρά όλο και αναγνωρίζεται σαν το μεγαλύτερο πρόβλημα της Αχαγιάς. Η απήχαινα που υπάρχει λόγω έλλειψης μελέτης ειδικών στο και ουπιαρείας κοινοπραξιών αλλά και μακροπρόθεσμων υποσθημάτων να βουναί αποσοσθητικά όλες τις μέχρι τώρα δηροτήρες αρχές στο της ευφρονισως των Τσιγγανών στην Αχαγία μέχρι και σήμερα.
- Πιστεύεται πάντως ότι το παραπάνω θέμα μπορεί να αποτελεσει έναν πολύ συσπειρωσης όλων των πολιτικοκοινωνικών τάσεων.

Φωτογραφίες από την τσιγγανική οδο

ΤΟΠΙΚΑ ΤΥΠΙΚΑ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ

Ο ΚΑΙΡΟΣ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Εδώ και τρία χρόνια όταν άρχισε να λειτουργεί ο ραδιοφωνικός σταθμός ο ΑΧ...FM! ένα από τα σοβαρότερα θέματα που διάτασε να 'ακουμπήσει', ήταν και το θέμα των τσιγγανών. Και τούτο γιατί η προ-σένηση του προβλήμα-

νοκίας τους. Όλοι φαίνεται να ικανοποιήθηκαν που οι τσιγγάνοι κάνουν πιο αθρόβα τους γαμους τους και δεν 'σπκωνουν στο πόδι' την Αχαγιά, όπως γίνονταν παλαιότερα. Στην δε προεκλογική περίοδο υπάρχει ειδικός σχέδιασμος των υποψηφίων.

Εμείς και οι Τσιγγάνοι ή Εμείς οι Τσιγγάνοι

Δεν θα ήταν σωστό να κρίνω ότι γνωστός συμπλιτής μου προσπάθησε να μου δώσει μια διαφορετική άποψη για το ζήτημα των Τσιγγάνων. Μου είπε πως είναι λάθος να υποστηρίζω ότι είναι το 33% της Αχαγιάς. Είναι μόνο... το 27%. Ίσως μου το είπε για να υπαθέσω ότι είναι λίγοι. Για να διαπιστώσω πως η απόστασή από το 50% είναι μεγαλύτερη; Δεν ξέρω. Το μόνο που πιστεύω ότι είναι υπερβολικά υψηλά. Αλλά έχω την εντύπωση πως το ποσοστό των Τσιγγάνων δεν είναι το αρνητικό. Η πρόδοος με την οποία αυξάνονται είναι το σπουδαιότερο. Όμως δεν θα μείνω σε αυτό.

Από την συζήτηση διαπίστωσα, ότι ο ενθέρμος υποστηρικτής τους συμπλιτής μου, όταν έφθανε η κουβέντα και δεν μπορούσε να αντιπαρατάξει κάποιο επιχείρημα υπέρ των Τσιγγάνων, είχε την δικαιολογία στο "στόμα". Τι μπορείς να περιμένεις από ανθρώπους αγράμματους, που η δική μας κοινωνία έχει βάλει στο περιθώριο. Και ενώ αυτή την λογική θέλω να την τοποθετήσω απέναντί μου και να την "βομβαρδίσω" αλύπητα. Δεν κατάλαβα καλά. Δηλαδή ο δικός μου ο ψηφος που υποτίθεται

Συνέχεια σελ. 8.

Συνέχεια από σελ. 1.
γουμε με την λογική του καπελαμάτος. Ποιοι επισημονες θα βάλουν το Τσιγγανάκι στον δρόμο της γνώσης, όταν αυτό έχει "μπολιαστεί" από τους γονείς του εναντίον του σχολείου.

Τελικά ως υποθέσωμε ότι εμείς έχουμε άποψη για το πως θα συνυπαρξουμε. Αυτοί έχουν; Τι θέλουν; Τι προτίθενται να κάνουν για να προφυλάξουν την συμβίωσή μας από την κοινωνική σύγκρουση που αναμφισβητήτητα έρχεται; Γιατί πρέπει να μπαίνουμε εμείς πάντα στην λογική της πρότασης ή της λύσης; Αυτοί έχουν λύσει τα προβλήματα τους με εμάς;

Δηλαδή όταν βρέθηκαν περικυκλωμένοι από σπύτια Τσιγγάνων οι λαϊκοί και αναγκάστηκαν να τα

πούλησαν, τότε δεν σκέφθηκαν ότι οι ίδιοι μετατρέπουν τους ντόπιους σε Τσιγγάνους; Όταν κοντεύουν να φθάσουν στον Αη Γιάννη, ρώτησαν ποτέ, τους γειτονες λαϊκούς, ποια προβλήματα τους δημιουργούν; Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν είναι αγράμματα και καταφρονεμένοι;

Όταν κάποτε έγινε λόγος για πράσινη γραμμή πόσο την υποστήριξαν οι Τσιγγάνοι. Γι αυτούς πέρα βρέχει. Οι λαϊκοί έχουν προβλήματα μαζί τους. Αυτοί δεν τους αφορά. Έτσι λοιπόν. Κάποτε πρέπει να μπουν και στην λογική ότι όταν η παρουσία τους δημιουργεί προβλήματα δεν μπορεί να "το ρίχνουν" στην αγραμματοσύνη και την καταφρόνια.

Εμείς και οι Τσιγγάνοι ή Εμείς οι Τσιγγάνοι

Η αντίληψη να εκμεταλλευτούμε σαν τόπος την ιδιομορφία της Γιαννικής φυλής, είναι κάτι που δεν μπορεί να με βρίσκει αντίθετο. Να επισκέπτονται οι τουρίστες την Γιαννική συνοικία και να μελετούν τα ήθη και τα έθιμά τους, αφήνοντας φυσικά το απαραίτητο χρήμα. Πολλές ιδέες μπορεί να έχει κανείς, αλλά στην περίπτωση όμως που θα ανακαλύψουμε από κοινού τους όρους με τους οποίους θα συμβιώσουμε. Γιατί σε διαφορετική περίπτωση το κόστος και για τις δύο κοινότητες θα είναι μεγάλο. Ο χρόνος λειτουργεί αρνητικά όταν το απρογραμμάτιστο γίνεται πράξη, γιατί προκύπτουν εντάσεις απρόβλεπτες και

Με εκτίμηση
Κώστας Α. Δεληγιάννης

ΓΡΑΦΕΙΑ:
Αράτου 47
252 00
Κάτω Αχάια
Τηλ.: 22567
Fax.: 23543

ΑΧΑΪΚΟ ΒΗΜΑ

ΑΔΕΣΜΕΥΤΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΧΑΪΑΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
3
ΜΑΪΟΥ
1996

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1996

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' ΕΤΟΣ 1ο

ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΩΣΤΑΣ Α. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΡ. ΦΥΛΟΥ 17

ΔΡΧ. 100

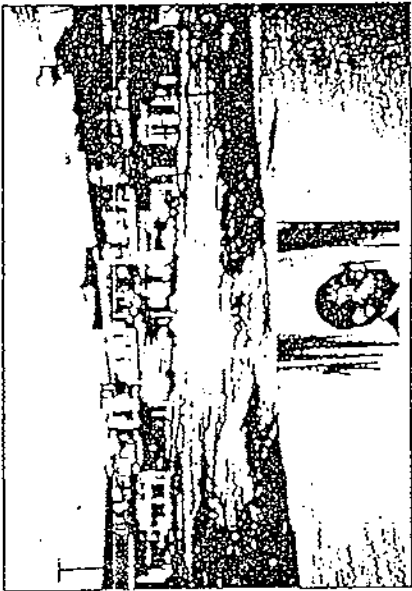
ΕΝΩ Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΣΙΩΠΙΑ ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ ΞΕΣΗΚΩΣΑΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΗΝ ΑΧΑΓΙΑ

Ενώ ο Δήμαρχος τη-
ρει αγήν ιχθύος οι
Τσιγγάνοι και πάλι
βρήκαν την ευκαιρία
να δείξουν για μία ακό-
μα φορά το πόσο σέ-
βονται τους στοιχειώ-
δεις κανόνες συμβίω-
σης με την υπόλοιπη
Αχάγια.

Συγκεκριμένα οι
Τσιγγάνοι απαίτησαν
από την Εκκλησία να
τελέσουν μυστήριο γά-
μου στις 11 το βράδυ
του Σαββάτου. Παρά
τις αντιρρήσεις των ιε-
ρωμένων του Ιερού
Ναού για το προχωρή-
μένο της ώρας αυτοί ε-
πέμεναν. Μετά από αυ-
τή την επιμονή τους οι

Ιερείς υπαναχώρησαν,
αλλά σφαλερές πληρο-
φορίες αναφέρουν, ότι
η Εκκλησία είναι απο-
φασισμένη προς αποφυ-
γή μελλοντικών παρό-
μοιων καταστάσεων,
να ανακοινώσει οδηγία
προς τους πιστούς, η
οποία θα αναφέρει, ότι
η πραγματοποίηση μυσ-
τηρίων θα λαμβάνει
χώραν, το αργότερο
μέχρι τις 9 το βράδυ.

Εν τω μεταξύ η τέλε-
ση του Γάμου σημανε
και την έναρξη της
"κόλασης" των περιoi-
κων, αφού το γλέντι για
το επόμενο βράδυ τε-
λείωνε τις πρωινές ώ-
ρες. Ο θόρυβος υπερ-

βολικός κατά τις ώρες
κοινής ησυχίας δη-
μιουργούσε πρόβλημα
στον ύπνο των κατοί-
κων. Καμία κίνηση δεν
κατογράφηκε από τους
αρμόδιους να τηρούν
την τάξη αστυνομικούς
του Τμήματος Κάτω Α-
χάιας. Έτσι για μια α-

κόμα φορά αποδεικνύ-
εται ότι οι Τσιγγάνοι
διατηρούνται υπεράνω
των Νόμων (αληθία α-
πό ποιούς!).

Παρόμοιο θέμα είχε
ανακινηθεί και επί Δη-
μοκρίτη κ Καράμπελα,
ο οποίος είχε επιτύχει
κάποια ανεκτά αποτε-
λέσματα. Παρ' όλ' αυτά
το πρόβλημα φαίνεται
να ξαναδημιουργείται.
Πληροφορίες μας ανα-
φέρουν ότι η ανοχή
της Δημοτικής Αρχής
είναι τέτοια που επι-
τρέπει πλέον στους
Τσιγγάνους να κατα-
στρατηγούν ακόμα και
τις δεσμεύσεις που οι

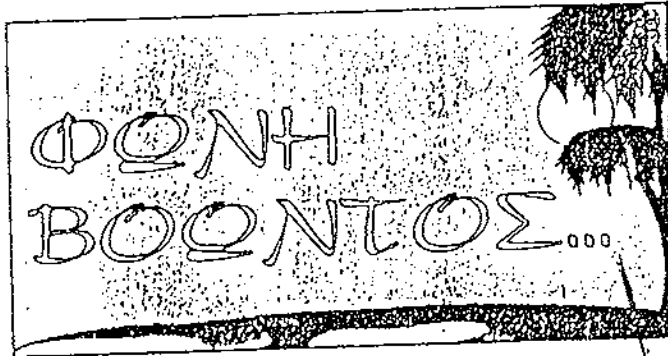
ίδιοι έχουν αναλάβει
στο παρελθόν.

Δεν προτιθέμεθα να
ακολουθήσουμε τον κ
Δήμαρχο στις παράλο-
γες κατηγορίες προς
την εφημερίδα μας ότι
προσπαθούμε να δη-
μιουργήσουμε πρόβλη-
μα εκ του μηδενός, αλ-
λά επειδή είναι σε άλ-
λες περιπτώσεις έν-
θερμος οπαδός της ε-
φαρμογής του Νόμου,
μας προκαλεί αλαμηνή
εντύπωση πως είναι
δυνατόν να παραμένει
αδιόφορος απέναντι
σε αυτή την κατάφωρη
καταπάτηση του Νόμου
περι "Κοινής Ησυχίας".

"ΑΧΑΪΚΟ ΒΗΜΑ", 10-5-96

Σελίδα 2

Η ΚΟΙΝΗ ΗΣΥΧΙΑ

Ακουσα και το επιβεβαίωσα ότι ο κ Δήμαρχος έχει κάνει ή θα κάνει παρέμβαση για τον θόρυβο που δημιουργούν τις βραδινές ώρες νυχτερινά μαγαζιά αλλά και μηχανάκια, αφαιρώντας το δικαίωμα των συμπολιτών μας να ηουχάσουν. Να κοιμηθούν. Αν γνωρίζεται και πολλοί από σας θα γνωρίζετε, ότι η αυπνία έχει χρησιμοποιηθεί κατ' επανάληψη σαν βασανιστήριο σε κρατούμενους είτε πολιτικούς είτε αιχμαλώτους πολέμου.

Φυσικά δεν είναι δυνατόν να διαφωνήσει κανείς με τις προθέσεις του Δημάρχου. Όμως θα περίμενε κανείς να θέξει ολοκληρωτικά το θέμα και όχι μισό. Γιατί έχω την εντύπωση ότι το υπόλοιπο είναι οι γάμοι των Τσιγγάνων, που στην κυριολεξία ξεσηκώνουν την Αχαγιά. Αλλά η αναφορά του Δημάρχου μας είναι μόνο για τα κέντρα τα μπαρ και τα μηχανάκια. Ούτε λέξη για τους Τσιγγάνους. Ποιός θα μπορούσε να διανοηθεί μία τέτοια ειδική μεταχείριση;

Γιατί ένα παιδί με το μηχανάκι ή ένα μπαρ μπορείς να υποδείξεις ποιές είναι οι ώρες κοινής ησυχίας. Και θέλεις λίγο θέλεις πολύ, θα συνετιστεί. Αλλά πόσα χρόνια δεν προσπαθούμε να πείσουμε τους Τσιγγάνους, για την διατήρηση της κοινής ησυχίας; Τίποτε.

Τελικά νομίζω ότι ο κ Δήμαρχος συνειδητοποιώντας πολύ γρήγορα, ότι ο κύριος όγκος των ψηφοφόρων του αποτελείται από Τσιγγάνους, είναι φυσιολογικό και φαίνεται να τους έχει μετακομίσει στο απυρόβλητο. Νομίζει ότι από αυτούς τελικά θα του προκύψει μία επιπλέον τετραετία στην Δημαρχία. Κρίμα γιατί κάποτε μας είχε πείσει ότι τουλάχιστον θα ήταν Δήμαρχος όλων των Αχαγιωτών. Αλλά άλλο είναι να έχεις απλά την πρόθεση και άλλο να την πραγματοποιείς.

" ΑΧΑΪΚΑ ΝΕΑ" Μάγος 1996

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΜΑΣ

Δημοσιεύουμε, ως έχει, επιστολή του συμπολίτη μας κ. Γιάννη Μπρακατσέλου που αναφέρεται στο ζήτημα της διπολιτιστικής εκπαίδευσης και κατ' επέκταση στα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ελλάδα.

<Σήμερα που η Εγχώρη, αλλά και το Υπουργείο Παιδείας, επέλεξαν να καθιερώσουν τη διπολιτιστική εκπαίδευση στα σχολία μας.

Σήμερα που έχουν διαμορφωθεί μια σειρά από κίνητρα για διαμόρφωση και ανάπτυξη μειονοτικών πολιτιστικών κληρονομιών, σ' όλη την Εγχώρη όσο και στην Πατρίδα μας.

Είναι αναγκαίο να εξεταστούμε αυτή τη δυνατότητα, ώστε να σχεδιάσουμε το μέλλον του τόπου μας στην κατεύθυνση της ανάπτυξης, της αλληλοσποδοχής και το σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων αντίστασης. Πρέπει να δούμε μπροστά, να μοχθήσουμε και να συνειδητοποιήσουμε ότι, πάνω απ' όλα είμαστε όλοι άνθρωποι, ώστε να μη χάσουμε και αυτή την ευκαιρία.

Δεν υπάρχει άλλη πολιτική. Πρακτικές ξενοφοβίας, ρατσισμού κ. α. έχουν δεικνωθεί, έχουν αποτύχει, έχουν καταδικαστεί, έχουν σπαραχτεί στη δημοκρατική συνείδηση του λαού μας, αλλά και παγκόσμια. Σε μία φάση που εθνικιστικές εξάρσεις και Λαϊκίστικοι μηχανισμοί εκμεταλλεύονται Ξεδιάνδρους και απροκάλυπτα πια, την κτηνηνία και τα προβλήματα που αναστατώνουν ο οικονομικός ανεργιατισμός, οι δημοκρατικές συνδηλώσεις επιβάλλεται να αντισταθούν και να σταθούν εμπόδιο σε τέτοιες επικίνδυνες πρακτικές.

Η αμοιβαία συμβίωση και αλληλοσποδοχή διαφορετικών κοινωνικών ομάδων είναι δημοκρατία, είναι πολιτισμός, είναι δημοκρατία, είναι ευαίσθησία, είναι ανθρωπιά, είναι στάση ζωής, είναι σεβασμός στο ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, είναι αποτέλεσμα αγώνων. Είναι το καλύτερο και πιο ανθρώπινο αίριο>.

ΓΙΑΝΝΗΣ Χ. ΜΠΡΑΚΑΤΣΕΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βασιλειάδου, Μ.: "Πρόγραμμα Τσιγγάνων", Ενημερωτικό Φυλλάδιο της Διεθνούς Προγραμμάτων του Υπουργείου Παιδείας (Γ.Γ.Λ.Ε), Αθήνα 1995, σελ. 2-5
2. Γαβριηλίδης, Π.: Εισήγηση του Δημάρχου Μενεμένης, στην Ημερίδα του Πανελλαδικού Δικτύου Φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την Υποστήριξη των Τσιγγάνων-Φορέων, Αθήνα 1995
3. Εφημερίδα "ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ": "Ο καιρός των τσιγγάνων δεν ήρθε ακόμη..", 30-12-94, σελ. 32-33.
4. Καλινίκου-Μανιάτη, κ.α.: "Εκπαίδευση των τσιγγάνων", δημοσιευμένη έρευνα, στα πλαίσια Ερευνητικού Προγράμματος: "Μεσογειακή Αναιμία και Δρεπανοκυτταρική Αναιμία: Βαθμός πληροφόρησης συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων της περιοχής Πατρών", Πάτρα 1995, σελ. 35.
5. Κανακίδου Ε.-Παπαγιάννη Β.: Διαπολιτισμική Αγωγή, εκδ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, 1994.
6. Κλιόφα Μ.: "Ο κόσμος βαριέται να διαβάσει θλιβερές ιστορίες", εκδ. Κέδρος, 1986, σελ. 3.
7. Κοτσοκόβλου, κ.α.: "Οι τσιγγάνοι της Κ.Αχαΐας", Έρευνα-Μελέτη, Πάτρα '93, σελ. 21-27.
8. Μαρσέλος, Β.: "Οι τσιγγάνοι σήμερα", εκδ. Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, Αθήνα 1987, σελ. 4.
9. Ντοσσας, Δ.: "Οι φυλετικές διακρίσεις στην εκπαίδευση των τσιγγάνων", περιοδικό "Εκπαιδευτική Κοινότητα", τευχ. 14, του 1991, σελ. 7.
10. Ντοσσας, Δ.: "Τα δικαιώματα των μικρών ROM και οι διακρίσεις σε βάρος τους", περιοδικό "Εκπαιδευτική Κοινότητα", τευχ. 24, του 1993, σελ. 10
11. Ντοσσας, Δ.: "Οι τσιγγάνοι στην κοινωνία και στην εκπαίδευση, χτες και σήμερα", Περιοδικό "Αντιθέσεις", τευχ. 8, του 1995, σελ. 9-13
12. Πουλή-Κορρέ, Μ.: "Οι τσιγγάνοι της Αγ. Βαρβάρας και της Κ.Αχαΐας", εκδ. Γ.Γ.Λ.Ε σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα '90, σελ. 17-18.
13. Τσιάκαλος, Γ.: "Οι τσιγγάνοι και τα γράμματα", στην εφημερίδα "Καθημερινή" 8-1-95, σελ. 26
14. Τσιάκαλος, Γ.: "ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ/ΛΑΝΑΪΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ", στο μηνιαίο δελτίο ενημέρωσης σε θέματα κοινωνικού αποκλεισμού και ένταξης των ROM, εκδ. Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 1995(Λ), σελ. 2.

ΕΒΕΝΟΓΡΑΦΕΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. COURTIADE, M.: "THE ROMANI SUMMER SCHOOL: ALREADY A TRADITION", PERIODICAL INTERFACE, ISSUE 16, 1994, PAG. 3-6.
2. BARTOSZ, A.: "POLAND: EXHIBITION ON ROMA CULTURE AT TARNOW", PERIODICAL INTERFACE, 1994, ISSUE 16, PAG. 20-22.

